E.T.A. Hoffmann

Frøken Scuderi

Bibliotek 1800

E. T. A. Hoffmann

Frøken Scuderi

En fortælling fra Ludvig XIV.s tidsalder

eBibliotek 1800

2022

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af E. T. A. Hoffmann: *Frøken Scuderi* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of E. T. A. Hoffmann: *Frøken Scuderi* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Frøken Scuderi

I St. Honoré-gaden lå det lille hus, som Madeleine de Scuderi, der var bekendt for sit yndefulde væsen, beboede, takket være Ludvig XIV.s og fru Maintenons gunst.

Sent ved midnatstide – det var vel i efteråret 1680 – blev der banket hårdt og heftigt på døren, så det genlød i forstuen.

Baptiste, der både var kok, tjener og portner i frøkenens lille hus, var med sit herskabs tilladelse taget på landet til sin søsters bryllup, og dette var grunden til, at frøkenens kammerfrue, La Martinière, var den eneste, der var vågen i huset. Hun hørte de gentagne slag på døren, og det faldt hende ind, at Baptiste var borte, og at hun og frøkenen var alene i huset uden nogen beskyttelse. Hun kom i tanker om alle mulige forbrydelser, som indbrud, tyveri og mord, der nogen sinde var blevet øvet i Paris. Hun var sikker på, at en eller anden hob banditter, der vidste besked om husets ensomhed, larmede der udenfor og, hvis de fik adgang, ville udføre en eller anden ond plan imod hendes herskab, og derfor blev hun skælvende og bævende i sit værelse og forbandede Baptiste og hans søsters bryllup. Imidlertid vedblev man stadig at banke, og hun syntes, at hun hørte en stemme, der råbte: "Så luk dog op, for Kristus' skyld, luk dog op!"

I stigende angst greb La Martinière endelig lyset og skyndte sig ud i forhallen. Da hørte hun ganske tydeligt en stemme råbe: "Så luk dog op for Kristus' skyld!"

"Ja," tænkte Martinière, "således taler vist ingen røver; hvem ved, om det ikke er en forfulgt, der søger tilflugt hos min frøken, som jo er tilbøjelig til at gøre alle mulige velgerninger. Men lad os være forsigtige!"

Hun åbnede et vindue og spurgte, hvem det dog var, der så sent om natten larmede ved gadedøren og vækkede alle, idet hun søgte at gøre sin stemme så mandhaftig som muligt. Månen trængte i dette øjeblik igennem de mørke skyer, og i dens lys så hun en lang skikkelse, der var indsvøbt i en lysegrå kappe og havde trukket en bred hat dybt ned over øjnene.

La Martinière råbte nu med høj stemme, så at han dernede måtte høre det: "Baptiste, Claude, Pierre, stå op, og se en gang efter, hvad det er for en røver, som vil bryde ind i huset!"

Men han dernede sagde med en blid, næsten klagende stemme: "Ak, La Martinière, jeg ved jo, at det er Dem, kære, hvor meget De end forsøger at forstille Deres stemme, jeg ved jo, at Baptiste er taget på landet, og at De er ene hjemme med Deres herskab; luk kun roligt op og vær ikke bange. Jeg må endelig tale med Deres frøken endnu i dette minut."

"Men hvad tænker De dog på?" svarede La Martinière. "Vil De tale med frøkenen midt om natten? Ved De da ikke, at hun for længe siden sover, og at jeg for ingen pris vil vække hende op af den første søde søvn, som hun nok kan trænge til i sin alder?"

"Jeg ved", svarede manden, "jeg ved, at Deres frøken lige har lagt manuskriptet til sin roman *Clélie*, som hun arbejder rastløst på, til side, og at hun nu skriver nogle vers, som hun i morgen vil læse op hos marquise de Maintenon. Jeg besværger Dem, fru Martinière, vær barmhjertig og luk døren op for mig. Jeg skal sige Dem, det gælder om at redde en ulykkelig fra

ødelæggelse; – et menneskes ære og frihed, ja, hans liv, afhænger af dette øjeblik, i hvilket jeg må tale med Deres frøken. Betænk, at Deres frøkens vrede for evigt ville tynge på jer, hvis hun erfarede, at det var jer, der hårdhjertet havde vist den ulykkelige bort, da han kom og bønfaldt om hendes hjælp."

"Men hvorfor vil De bede min frøken om medlidenhed på denne urimelige tid af døgnet? Kom igen i god tid i morgen!" sagde La Martinière.

"Bryder skæbnen sig om tid og time, når den slår ned som det dræbende lyn?" svarede manden. "Kan man opsætte hjælpen, når frelse kun er mulig i ét øjeblik. Luk døren op, vær dog ikke bange for en elendig, der er uden beskyttelse, forladt af alverden, forfulgt, hjemsøgt af en skrækkelig skæbne, og som vil bønfalde Deres frøken om at frelse ham ud af en truende fare!"

La Martinière hørte, at manden dernede under disse ord stønnede og hulkede i dyb smerte, og tonen i hans stemme, der var blid og indtrængende, fortalte, at det var en ganske ung mand. Hun følte sig rørt, og uden at betænke sig længere tog hun nøglen frem.

Næppe var døren blevet åbnet, før skikkelsen trådte heftigt ind og, idet den gik forbi hende i forstuen, udbrød med vild stemme: "Før mig til Deres frøken!" Forfærdet hævede hun lyset op, og kertens skin faldt på en ynglings ligblege, skrækkeligt fortrukne ansigt. Hun var lige ved at synke til jorden, da mennesket slog kappen til side, og hun så et blankt greb på en dolk. Han så på hende med funklende øjne og udbrød endnu vildere end før: "Før mig til Deres frøken, siger jeg!"

La Martinière mente nu, at hendes frøken var i den største fare: Al hendes kærlighed til hendes dyrebare herskab, som hun tillige ærede som en from, trofast moder, luede kraftigere i hende og avlede et mod, som hun ikke selv ville have anset sig for i stand til at nære. Hun slog hurtigt døren i til sit værelse, trådte hen foran ham og sagde kraftigt og bestemt: "Deres vanvittige opførsel her i huset passer virkelig dårligt til Deres ynkelige ord, da De var udenfor, og jeg mærker nok, at De i urette tid har vakt min medlidenhed. De får ikke min frøken i tale i dette øjeblik. Hvis De ikke har ondt i sinde, hvis De ikke behøver at sky dagens lys, så kom igen i morgen og fremfør Deres sag. – Pak Dem nu ud af huset!"

Mennesket udstødte et dumpt suk, så stift på hende med et forfærdeligt blik og greb efter sin dolk. La Martinière befalede i al stilhed sin sjæl Gud i vold; men hun var standhaftig og så ham kækt ind i øjnene, idet hun trykkede sig op imod døren til værelset, gennem hvilket manden ville gå for at komme ind til frøkenen.

"Lad mig komme ind til Deres frøken, siger jeg!" udbrød han endnu en gang.

"Gør, hvad De vil," svarede hun, "jeg viger ikke fra denne plads; fuldend kun den onde dåd, som De har begyndt, og De vil finde den samme forsmædelige død på Grève-pladsen som Deres ryggesløse kumpaner."

"Ja, De har ret!" udbrød han. "De har ret, La Martinière, jeg ser ud, jeg er bevæbnet som en ryggesløs røver og morder; men mine kumpaner er ikke dømte og ikke henrettede." Med disse ord drog han sin dolk, idet han så på den forskrækkede kvinde med forbitret blik.

"Jesus!" råbte hun, idet hun ventede dødsstødet; men i det samme øjeblik hørte man våbenklirren og hovslag udenfor.

"Det er politivagten, det er politivagten – til hjælp, til hjælp!" råbte fru Martinière.

"Forfærdelige kvinde, du vil ødelægge mig – nu er alt forbi, alt; tag dette, tag det, giv det endnu i dag til frøkenen – eller i morgen, om du vil -" Idet han sagte mumlede dette, rev mennesket lysestagen fra hende, slukkede lysene og trykkede hende et lille skrin i hånden. "Så sandt du ønsker at blive salig, så giv frøkenen dette skrin!" udbrød han og ilede ud af huset.

La Martinière var segnet om; hun rejste sig med besvær og famlede i mørket tilbage til sit værelse, hvor hun ganske udmattet faldt ned i en lænestol uden at kunne mæle et ord.

Nu hørte hun nøglerne klirre; hun havde ladet dem sidde i gadedøren; den blev lukket, og sagte, usikre trin nærmede sig værelset. Som tryllebundet, uden kraft til at røre sig, ventede hun det skrækkelige; men hvor lettet følte hun sig ikke, da døren gik op, og hun ved natlampens skær ved første blik genkendte den ærlige Baptiste. Han var ligbleg og så ganske forvirret ud.

"For alle helgeners skyld!" udbrød han. "Sig mig dog for alle helgeners skyld, fru Martinière, hvad der er sket! Ak, denne angst, denne angst – jeg ved ikke, hvad det var; men jeg følte mig ligesom drevet bort fra brylluppet i går aftes, og nu kommer jeg her i gaden. Fru Martinière, tænker jeg, sover let og hører nok, når jeg banker sagte og pænt på gadedøren, og slipper mig ind. Da kommer der mig en stærk patrulje i møde, ryttere, fodfolk, der er bevæbnet til tænderne, og de anholder mig og vil ikke lade mig gå. Men heldigvis er Desgrais til stede,

løjtnanten, ved I nok, som kender mig rigtig godt; han holder lygten hen for mit ansigt og siger: "Men Baptiste dog; hvor kommer du fra på denne tid af natten? Du må blive hjemme og passe godt på. Her er usikkert; vi agter at gøre en god fangst endnu i nat." l kan slet ikke tænke jer, fru Martinière, hvilket indtryk disse ord gjorde på mig! – Og så træder jeg hen til dørtærsklen, og så styrter der et formummet menneske ud af huset med en dragen dolk i hånden og vælter mig. – Huset er åbent, nøglen sidder i døren! – Sig mig, hvad skal alt dette sige?"

Fru Martinière, der nu var befriet fra sin dødsangst, fortalte, hvorledes det hele var gået til. Så gik de begge to ud i forstuen, og de fandt lysestagen på gulvet; dér havde den fremmede kastet den hen, da han flygtede.

"Det er kun alt for sikkert, at vor frøken skulle udplyndres, ja, måske myrdes," sagde Baptiste. "Som I sagde: mennesket vidste, at I var alene med frøkenen, ja, endog at hun endnu sad vågen og skrev; det var sikkert én af disse fordømte gavtyve, der trænger helt ind i husene og listigt udspejder alt, hvad der kan tjene dem til udførelsen af deres djævelske anslag. Og det lille skrin, fru Martinière, det mener jeg, De skal kaste i Seinen, hvor den er dybest. Hvem står os inde for, at ikke en eller anden fordømt trold efterstræber vor gode frøkens liv, at hun ikke, når hun åbner skrinet, falder død om som den gamle marquis Tournay, da han lukkede et brev op, som han havde fået fra en ubekendt?"

De holdt længe råd og besluttede endelig at fortælle frøkenen alt næste morgen og tillige at give hende det hemmelighedsfulde skrin, som jo kunne åbnes med tilbørlig

forsigtighed. Når de nøje overvejede enhver omstændighed ved den mistænkelige fremmedes optræden, så mente de, at der vel kunne være en mærkelig hemmelighed med i spillet, over hvilken de ikke egenmægtigt havde lov til at råde, men at de tværtimod måtte overlade opklaringen til deres herskab.

Baptistes bekymringer havde sine gode grunde. Netop på den tid var Paris skuepladsen for de afskyeligste skændselsgerninger; netop på den tid bød Helvedes mest djævelske opfindelser de letteste midler dertil.

Glaser, en tysk apoteker, sin tids bedste kemiker, beskæftigede sig med alkymistiske forsøg, hvad der var temmelig almindeligt for folk af hans fag. Han ville finde de vises sten. Til ham sluttede en italiener sig, der hed Exili; men denne brugte kun guldmagerkunsten som påskud. Han ville kun lære at blande, koge og sublimere de giftstoffer, i hvilke Glaser håbede, at han ville finde, hvad han søgte, og det lykkedes ham endelig at berede en fin gift, som dræbte, enten på stedet eller langsomt, uden lugt, uden smag, og slet ikke efterlod noget spor i det menneskelige legeme, men trodsede al lægernes kunst og videnskab, så de, uden at ane giftmordet, måtte give døden en naturlig årsag. Hvor forsigtigt end Exili gik til værks, så blev han dog mistænkt for at sælge gift og blev bragt til Bastillen. I det samme værelse indespærrede man kort efter en kaptajn Godin de Sainte-Croix. Denne havde i lang tid stået i et kærlighedsforhold til marquise de Brinvilliers, som bragte skændsel over hele hendes familie, og som endelig, da marquis'en vedblev at være ufølsom for sin gemalindes

forbrydelser, tvang hendes fader, Dreux d'Aubray, en fornem juridisk embedsmand i Paris, til at skille det forbryderiske par ad ved en arrestbefaling, som han fik udstedt mod kaptajnen. Lidenskabelig, uden karakter, med hyklersk fromhed og fra ungdommen af tilbøjelig til alle slags laster, skinsyg, hævngerrig indtil raseri, som kaptajnen var, kunne intet være ham mere velkomment end Exilis djævelske hemmelighed, der gav ham magt til at tilintetgøre alle sine fjender. Han blev Exilis ivrige discipel og var snart lige så dygtig som mesteren, så at han var i stand til at arbejde videre alene, da han kom ud af Bastillen.

Marquise de Brinvilliers var en fordærvet kvinde; Sainte-Croix gjorde hende til et uhyre. Han fik hende efterhånden til at forgive, først hendes egen fader, hos hvem hun befandt sig, og hvem hun plejede på hans gamle dage med ryggesløst hykleri – så hendes to brødre og endelig hendes søster; faderen af hævn, de andre for den rige arvelods skyld. Flere giftblanderes historie giver det frygteligste eksempel på, at sådanne forbrydelser bliver til en slags uimodståelig lidenskab. – Uden videre formål – ene og alene af lyst, som kemikeren eksperimenterer for sin fornøjelses skyld, har giftmordere ofte myrdet personer, hvis liv eller død kunne være dem fuldstændig ligegyldigt. Flere fattiges pludselige død i hospitalet Hotel Dieu vakte senere mistanke om, at det brød, som fru Brinvilliers plejede at uddele dér en gang om ugen for at gælde for et mønster på fromhed og veldædighed, var forgiftet; men sandt er det, at hun forgiftede duepostejer og satte dem for de gæster, hun havde indbudt. Chevalier du Guet og flere andre personer faldt som ofre for disse djævelske måltider. Sainte-Croix, hans

medhjælper La Chaussée og fru Brinvilliers forstod i lang tid at indhylle deres skrækkelige misgerninger i et uigennemtrængeligt slør; men forvorpne menneskers ryggesløse lyst formår ikke at bestå, når Himlens evige magter har besluttet allerede her på jorden at dømme forbryderne! – De gifte, som Sainte-Croix lavede, var så fine, at når pulveret (*poudre de succession*, arvefølgegiften, kaldte pariserne det) lå åbent under tilvirkningen, så var et eneste åndedrag tilstrækkeligt til, at man øjeblikkelig døde af det. Sainte-Croix bar derfor en maske af fint glas under sit arbejde. Denne faldt af en dag, da han netop ville hælde et færdigt giftpulver ned i en flaske. Han kom til at indånde giftens fine støv og sank øjeblikkelig død til jorden. Da han døde uden arvinger, kom domstolene ilende til for at sætte segl på hans efterladenskaber. Da fandt man indelukket i en kiste hele det djævelske arsenal, som den ryggesløse Sainte-Croix havde rådet over, og ved denne lejlighed fandt man også fru Brinvilliers' breve, der ikke lod nogen tvivl tilbage om hendes misgerninger. Hun flygtede til et kloster i Liège. En embedsmand af politivagten, Desgrais, blev sendt efter hende. Han listede sig forklædt som gejstlig ind i det kloster, hvor hun holdt sig skjult, og det lykkedes ham at træde i en elskovsforbindelse med den forfærdelige kvinde og at lokke hende til en hemmelig sammenkomst i en ensom have udenfor byen. Men næppe var hun kommet, før hun blev omringet af Desgrais' svende – den gejstlige elsker forvandlede sig pludselig til en politiembedsmand og tvang hende til at stige op i den vogn, der holdt rede udenfor haven og kørte lige til Paris omringet af hans håndlangere. La Chaussée var allerede blevet halshugget tidligere; fru Brinvilliers led samme død,

hendes legeme blev brændt efter henrettelsen og asken strøet ud for alle vinde.

Pariserne åndede lettere, da dette uhyre, som ustraffet kunne rette sit hemmelige, morderiske våben mod ven og fjende, var ude af verden, men snart viste det sig, at den fordømte Sainte-Croix' forfærdelige kunst var gået videre til en eller anden som arv. Som et usynligt, lumsk spøgelse listede mordet sig ind i de snævreste kredse, som slægtskab, kærlighed og venskab kan stifte, og greb sikkert og hurtigt de ulykkelige ofre. Den, som man i dag havde set i blomstrende sundhed, vandrede i morgen syg og skrantende omkring, og al lægernes kunst kunne ikke frelse ham fra døden. Rigdom – et indbringende embede – en smuk, måske for ungdommelig hustru – alt dette var nok til at blive forfulgt til døden. Den skrækkeligste mistro sønderrev de helligste bånd. Manden skælvede for sin hustru – faderen for sin søn – søsteren for sin broder. Maden stod urørt; vinen blev ikke drukket. Ved det gæstebud, som en ven gav sin ven, og hvor der ellers havde hersket spøg og lyst, dér spejdede forvildede blikke omkring efter den formummede morder. Man så familiefædre ængsteligt købe levnedsmidler langt, langt borte og selv tilberede dem i dette eller hint smudsige spisekvarter, idet de frygtede djævelsk forræderi i deres eget hus. Og dog var ofte den største og mest overvejede forsigtighed forgæves.

Kongen, som ville råde bod på dette uvæsen, der tog mere og mere til, udnævnte en egen domstol, til hvilken han overdrog udelukkende at undersøge og straffe disse hemmelige forbrydelser. Det var det såkaldte *chambre ardente*, som holdt sine møder i nærheden af Bastillen, og for hvilket La Regnie

stod i spidsen som præsident. I lang tid var Regnies anstrengelser, hvor ivrige de end kunne være, frugtesløse; det var forbeholdt den listige Desgrais at opdage forbrydelsernes lønligste smuthul.

I forstaden St. Germain boede en gammel kvinde, som hed La Voisin. Hun gav sig af med spådomskunst og åndemaneri, og med sine medhjælpere, Le Sage og Le Vigoureux, forstod hun at indgyde frygt og vække forbavselse selv hos personer, der ellers ikke netop var svage og lettroende. Men hun gjorde mere end dette. Hun var ligesom La Croix en discipel af Exili, tilberedte som denne den fine, sporløse gift og hjalp på denne måde ryggesløse sønner til en tidlig arv og vanartede kvinder til en anden og yngre mand. Desgrais trængte ind i hendes hemmelighed. Hun tilstod alt; den nye domstol dømte hende til døden på bålet, som hun også led på Grève-pladsen. Man fandt hos hende en liste over alle de personer, som havde benyttet hendes hjælp, og dette førte til, ikke blot, at den ene henrettelse fulgte efter den anden, men også, at der blev næret stor mistanke selv mod meget ansete personer. Således troede man, at kardinal Bonzy hos La Voisin havde fundet midlet til på kort tid at lade alle de personer afgå ved døden, som han som ærkebiskop af Narbonne måtte betale pension. Således blev hertuginden af Bouillon og grevinden af Soissons, hvis navne man havde fundet på listen, anklaget for forbindelse med den djævelske kvinde, og selv Francois Henri de Montmorency, Boudebelle, hertug af Luxembourg, rigets pair og marskal, blev ikke forskånet. Også ham forfulgte det frygtelige *chambre ardente*. Han meldte sig selv til fængsling i Bastillen, hvor Louvois' og La Regnies had bevirkede, at han blev indespærret i

en hule, der kun var seks fod lang. Måneder henrandt, før det viste sig fuldstændig klart, at hertugen ikke havde begået nogen forbrydelse. Han havde blot en gang ladet Le Sage stille sit horoskop.

Sikkert er det, at præsident La Regnies blinde iver førte til voldsgerninger og grusomheder. Domstolen antog ganske Inkvisitionens karakter; den mindste mistanke var nok til at bevirke en streng indespærring, og ofte blev det overladt til tilfældet at bevise den anklagedes uskyld. Tilmed havde Regnie et hæsligt ydre og et lumskt væsen, så at han snart betyngede sig med deres had, hvis hævner eller beskytter han var kaldet til at være. Da han under et forhør spurgte hertuginden af Bouillon, om hun havde set Djævelen, svarede hun: "Det synes mig, at jeg ser ham i dette øjeblik!" -

Mens nu de skyldiges og de mistænktes blod flød i strømme på Grève-pladsen, og de hemmelige giftmord endelig blev sjældnere og sjældnere, viste der sig en anden slags ulykker, som på ny udbredte bestyrtelse. En bande gavtyve syntes at have lagt an på at komme i besiddelse af alle juveler. Når man havde købt et kostbart smykke, forsvandt det på en ubegribelig vis, selv om det var nok så godt gemt. Men det var endnu meget værre, at enhver, der vovede at have juveler hos sig om aftenen, blev udplyndret, ja, vel endog myrdet på åben gade eller i husenes mørke gange. De, som var sluppet derfra med livet, erklærede, at de havde fået et næveslag i hovedet, der faldt så pludseligt som en lynstråle. Og når de var vågnet af bedøvelsen, havde de opdaget, at de var udplyndrede og befandt sig et helt andet sted end dér, hvor overfaldet var sket. De myrdede, som man næsten hver morgen fandt på gaden eller i husene, havde

alle det samme sår. Det var et dolkestik i hjertet, som efter lægernes dom dræbte så hurtigt og sikkert, at den sårede måtte styrte om uden at mægte at give en lyd fra sig. Og hvem var der ved Ludvig XIV's yppige hof, der ikke var indviklet i en lønlig elskovsleg, listede sig sent hen til den elskede og ofte bar en rig gave hos sig? – Som om banditterne stod i forbund med onde ånder, vidste de nøjagtigt, når sligt skulle ske. Ofte nåede den ulykkelige ikke en gang det hus, hvor han skulle finde elskovs lykke; ofte lå han på den elskedes tærskel, ja, lige uden for hendes værelse, så at hun med rædsel fandt det blodige lig.

Forgæves lod politiministeren, Argenson, pågribe alle de personer, der på nogen måde syntes mistænkelige; forgæves rasede La Regnie og søgte at frempresse tilståelser; forgæves blev vagter og patruljer forstærket, gerningsmændenes spor var ikke til at finde: Kun den forsigtighed at bevæbne sig til tænderne og lade en lygte bære foran sig hjalp nogenlunde, og dog fandtes der eksempler på, at tjeneren blev overfaldet med stenkast, og at herren i samme øjeblik blev myrdet og udplyndret.

Mærkværdigt var det, at til trods for efterforskninger på alle de steder, hvor det på nogen måde var muligt at handle med juveler, fandt man ikke det mindste spor af de røvede klenodier, så at heller ikke dette kunne føre til nogen opdagelse.

Desgrais skummede af raseri, fordi gavtyvene forstod at undgå endog hans list. Det kvarter af byen, i hvilket han i øjeblikket befandt sig, blev forskånet, mens rovmordet udspejdede sine nye ofre i et andet, hvor man ikke anede noget ondt.

Desgrais spekulerede på det kunststykke at skabe flere Desgrais'er, der lignede hinanden så meget i gang, holdning, tale, figur og ansigt, at selv politimændene ikke vidste, hvem der var den rette Desgrais. Imidlertid vovede han livet, lurede alene i de hemmeligste smuthuller og fulgte på afstand denne eller hin, som han havde fået til at gå med et kostbart smykke på sig. Men der var ingen, der gjorde denne noget; altså, forbryderne var også underrettet om denne forholdsregel. Desgrais blev fortvivlet.

En morgen kom Desgrais ganske bleg og forstyrret og ude af sig selv til præsident La Regnie.

"Hvad er der i vejen? – Hvad er det for efterretninger, De har? – Er De kommet på sporet?" udbrød præsidenten, da han så ham.

"Nådige herre," begyndte Desgrais, idet han stammede af raseri, "nådige herre, i nat er marquis de La Fare blevet overfaldet i min nærværelse ikke langt fra Louvre."

"Men du store Gud!" udbrød La Regnie glad. "Så har vi dem jo!"

"Nej, hør blot," afbrød Desgrais ham med et bittert smil, "hør blot først, hvorledes det gik til. – Jeg stod altså ved Louvre, og opfyldt af raseri spejdede jeg efter de djævle, som håner mig. Da kommer der en skikkelse gående tæt forbi mig med usikre skridt, mens den stadig ser sig tilbage uden at opdage mig. I måneskinnet genkendte jeg marquis La Fare: Jeg kunne vente ham der; jeg vidste, hvor han listede sig hen. Næppe var han kommet ti eller tyve skridt forbi mig, før en skikkelse sprang op, som om han kom op af jorden, slog ham ned og styrtede sig over ham. Ubesindigt, overrasket af dette øjeblik, der kunne

give morderen i min hånd, skriger jeg højt op og vil med et vældigt spring fare hen til ham fra mit smuthul, da jeg kommer til at indvikle mig i min kappe og falder. Jeg ser mennesket ile af sted som på vindens vinger. Jeg kommer op, styrter efter ham – mens jeg løber, blæser jeg i mit horn – politibetjentenes piben svarer langt borte – der bliver liv i gaden – man hører våbenklirren og hestetrampen fra alle kanter – "Kom her hen, kom her, Desgrais, Desgrais!" råber jeg, så det galder gennem gaderne, – "jeg ser mennesket foran mig i det lyse måneskin, ser ham dreje af snart til højre, snart til venstre for at narre mig; vi kommer til Nicaise-gaden, da synes hans kræfter at tage af; jeg anstrenger mine dobbelt – han har i det højeste kun femten skridts forspring. "De indhenter ham – de griber ham – politibetjentene kommer!" udbrød La Regnie med funklende øjne, idet han greb Desgrais i armen, som om denne selv var den flygtende morder.

"Femten skridt!" fortsatte Desgrais med tonløs stemme, og idet han besværligt trak vejret, "femten skridt fra mig springer mennesket til side ind i skyggen og forsvinder gennem muren."

"Forsvinder – gennem muren – er De gal!" udbryder La Regnie, idet han træder to skridt tilbage og slår hænderne sammen.

"Nådige herre," fortsatte Desgrais, idet han gned sig i panden som en mand, der er plaget af onde tanker, "nådige herre, I må kalde mig gal eller en tåbe, der tror på spøgelser: Men det er nu ikke anderledes, end jeg fortæller jer det. Som forstenet står jeg ved muren, da flere betjente kommer åndeløst styrtende og sammen med dem marquis La Fare, der har rejst sig, med den dragne kårde i hånden. Vi tænder faklerne, vi undersøger

muren overalt, der er ikke spor af nogen dør, noget vindue eller nogen åbning. Det er en stærk stenmur, der er forbundet med et hus, i hvilket der bor folk, som man ikke kan have den mindste mistanke til. Endnu i dag har jeg undersøgt alt ganske nøje – det er Fanden selv, som holder os for nar."

Desgrais' historie blev kendt i Paris. Folk var opfyldt af trolddomskunster, åndemaninger og djævleforskrivninger, der tilskreves La Voisin, Le Vigoureux og den berygtede præst Le Sage, og da det nu ligger i vor natur, at hanget til det overnaturlige, til det vidunderlige, trodser al fornuft, så troede man virkelig snart for alvor på, hvad Desgrais kun havde sagt i hidsighed: at det virkelig var Djævelen selv, der beskyttede disse ryggesløse mennesker, som solgte deres sjæle til ham. Man kan tænke sig, at Desgrais' historie fik mange vanvittige tillæg; fortællingen om den med et træsnit, der forestillede en skrækkelig djævle-skikkelse, som sank ned i jorden lige for den forskrækkede Desgrais' øjne, blev trykt og solgt på alle gadehjørner. Det var nok til at skræmme folk og endog berøve selv politimændene deres mod, så at de nu ved nattetide flakkede bævende og skælvende gennem gaderne, behængt med amuletter og overstænkede med vievand.

Argenson så, at domstolens anstrengelser strandede, og bad kongen om at oprette en ny domstol for disse forbrydelser, en domstol, som med endnu mere udstrakt magt skulle efterspore gerningsmændene og straffe dem. Kongen, der var overbevist om, at han allerede havde givet *chambre ardente* for megen magt, og var forfærdet over de utallige henrettelser, som den blodtørstige La Regnie havde været skyld i, viste bestemt dette forslag tilbage.

Man valgte så et andet middel til at interessere kongen for sagen.

I fru Maintenons værelser, hvor kongen plejede at opholde sig om eftermiddagen og undertiden arbejdede med sine ministre til langt ud på natten, blev der overrakt ham et digt i de truede elskeres navn, der klagede over, at når galanteriet bød dem at bringe deres elskede en kostbar gave, så måtte de altid sætte livet ind på det. Det var en ære og lyst at udgyde sit blod i ridderlig kamp for den elskede, men anderledes forholdt det sig med morderens lumske angreb, imod hvilke man ikke kunne væbne sig. Ludvig, al kærligheds og galanteris lysende polarstjerne, skulle med sine klare stråler oplyse den mørke nat og således afsløre den dunkle hemmelighed, der skjulte sig i den. Den guddommelige helt, der havde knust sine fjender, skulle nu også drage sit sejrrige, funklende sværd, og som Herkules havde bekæmpet den lernæiske slange og Theseus Minotauros, således skulle han bekæmpe det truende uhyre, der ødelagde al elskovslyst og gjorde al glæde til dyb sorg, til trøstesløs elendighed.

Hvor alvorlig sagen end var, så var der dog ingen mangel på vittige, åndrige vendinger i dette digt, særlig i skildringen af, hvorledes elskeren på de hemmelige smugveje til den elskede måtte ængste sig, og hvorledes angsten dræbte al elskovslyst og ethvert smukt galant eventyr allerede i spiren. Da hertil kom, at det hele endte med en højttravende panegyrik over Ludvig XIV, kunne det jo ikke være andet, end at kongen læste digtet med synligt velbehag. Da han havde gjort det, vendte han sig hurtigt hen imod fru Maintenon uden at se bort fra papiret, læste endnu en gang digtet med høj røst og spurgte så med et

graciøst smil, hvad hun mente om de stakkels elskeres ønsker. Fru Maintenon, der altid var alvorlig og altid lagde en vis fromhed for dagen, svarede, at lønlige, forbudte veje just ikke var værdige til nogen særlig beskyttelse, men at de forfærdelige forbrydelser vel nok fortjente, at man traf særlige forholdsregler for at udrydde dem. Kongen, der var utilfreds med dette ubestemte svar, lagde papiret sammen og ville gå tilbage til statssekretæren, der arbejdede i værelset ved siden af, da han kastede et blik til siden og fik øje på frøken Scuderi, der var til stede og lige havde taget plads i en lille lænestol i nærheden af fru Maintenon. Han gik hen imod hende; det graciøse smil, der havde spillet om hans mund og kinder, og som var forsvundet, vandt atter overhånd, og, idet han blev stående tæt ved frøkenen og åbnede papiret med digtet igen, sagde han blidt: "Marquisen holder nu en gang ikke af vore forelskede herrers galanteri og undgår mig på veje, som er alt andet end forbudne: men I, min frøken, hvad mener I om den poetiske ansøgning?"

Frøken Scuderi rejste sig ærbødigt fra sin lænestol, en flygtig rødme fløj ligesom solnedgangens purpur over den gamle værdige dames blege kinder, og, idet hun nejede, sagde hun med nedslagne øjne:

"Un amant qui craint les voleurs,
n'est point digne d'amour [Note 1)]."

Kongen, der var ganske forbavset over den ridderlige ånd i disse par ord, som slog hele digtet med dets alenlange tirader til jorden, udbrød med funklende øjne: "Ved den hellige Dionys, I har ret, frøken! Fejheden skal ikke beskærmes af blinde

forholdsregler, som rammer den uskyldige så vel som den skyldige. Argenson og La Regnie må gøre, hvad de kan!"

Alle tidens skrækkelige gerninger skildrede La Martinière nu med de mest levende farver, da hun den næste morgen fortalte sin frøken, hvad der var sket den foregående nat, og rystende og bævende overgav hende det hemmelighedsfulde skrin. Så vel hun som Baptiste, der stod ganske bleg i en krog, og i angst og beklemthed knugede nathuen mellem sine hænder og næppe kunne tale, bad frøkenen i den mest vemodige tone for alle helgeners skyld dog kun at åbne skrinet med den største forsigtighed.

Frøken Scuderi vejede den hemmelighedsfulde tingest i hånden, idet hun undersøgte den, og sagde smilende: "I ser begge to spøgelser! – At jeg ikke er rig, at man hos mig ikke kan finde skatte, som det er umagen værd at myrde mig for, det er noget, som de ryggesløse snigmordere derude ved; for, som I selv siger, udspejder de jo husenes indre og ved lige så god besked med mit hus som både I og jeg. Så l tror, at nogen skulle tænke på at skille mig af med livet! Hvem kan det være magtpåliggende at dræbe en person på treoghalvfjerds år, som aldrig har forfulgt andre end skurkene og fredsforstyrrerne i de romaner, som hun selv har skrevet, som skriver middelmådige vers, der ikke kan vække nogens misundelse, som ikke efterlader sig andet end en gammel frøkens pynt og et par dusin godt indbundne bøger med guldsnit. Og du, Martinière, du kan beskrive dette fremmede menneske så skrækkeligt, som

du vil, du kan dog ikke få mig til at tro, at han havde ondt i sinde!"

"Nå! Lad os så se, hvad det er!"

La Martinière fo'r tre skridt tilbage, og Baptiste sank helt i knæ med et dæmpet udbrud, da frøkenen nu trykkede på en fremstående stålknap, og skrinets låg sprang op med et knald.

Hvor forbavset blev ikke frøkenen, da hun så et par guldarmbånd, rigt besatte med juveler, og et lignende halssmykke funkle sig i møde. Hun tog juvelerne frem, og, idet hun priste halsbåndets vidunderlige arbejde, stirrede La Martinière på de kostbare armbånd og udbrød den ene gang efter den anden, at selv den forfængelige marquise Montespan ikke ejede et sådant smykke.

"Men hvad skal det til – hvad skal det sige?" sagde frøken Scuderi. I samme øjeblik opdagede hun en lille seddel, der lå på bunden af skrinet. Med rette håbede hun, at denne skulle opklare hemmeligheden. Men næppe havde hun læst, hvad der stod skrevet på sedlen, før den faldt ud af hendes skælvende hænder. Hun kastede et talende blik op imod himlen og sank derpå halvt afmægtig tilbage i lænestolen. Forskrækkede ilede La Martinière og Baptiste hende til hjælp. "Ak," udbrød hun med en røst, der var halvt kvalt af tårer, "ak, hvilken krænkelse, hvilken beskæmmelse! At det skal hænde mig endnu i min alder! Har jeg da i tåbelig letsindighed forbrudt mig som en ung, ubesindig pige? – Å Gud! Kan ord, som er halvt henkastede i spøg, da fortælles på sådan en skrækkelig måde? – Kan da forbryderen beskylde mig, som har været dyden trofast og har været udadlelig from fra min barndom af, for at være delagtig i så djævelsk et forbund?"

Frøkenen holdt sit lommetørklæde for øjnene og græd og hulkede heftigt, så at La Martinière og Baptiste, der var ganske forvirrede og beklemte, ikke vidste, hvorledes de skulle hjælpe deres gode herskab i hendes store smerte.

La Martinière havde taget den skæbnesvangre seddel op fra gulvet. Der stod på den:

"Un amant qui craint les voleurs,
n'est point digne d'amour.

Deres skarpsindige ånd, højtærede dame, har beskyttet os, der øver den stærkeres ret mod de svage og feje og tilegner os skatte, der skal bortødsles på en uværdig måde, mod stor forfølgelse. Modtag dette smykke som et bevis på vor taknemmelighed. Det er det kostbareste, som vi i lang tid har kunnet opdrive, skønt De, værdige dame, burde prydes med langt skønnere smykker, end dette er. Vi beder om, at De ikke vil unddrage os Deres venskab og Deres venlige erindring.

De usynlige."

"Det er umuligt!" udbrød frøken Scuderi, da hun var kommet nogenlunde til sig selv igen, "det er umuligt, at man kan drive skandaløs frækhed, formastelig hån så vidt!" – Solen skinnede klart gennem de højrøde silkegardiner, og derfor funklede brillanterne, der lå på bordet ved siden af det åbne skrin, med rødlig glans. Da frøken Scuderi kom til at se på dem, dækkede hun fuld af rædsel sit ansigt og befalede La Martinière øjeblikkelig at skaffe de frygtelige juveler, ved hvilke de myrdedes blod klæbede, af vejen.

Efter at La Martinière straks havde lagt halsbåndet og armbåndet ned i skrinet, sagde hun, at det vel var det rådeligste af overgive juvelerne til politiministeren og at betro ham, hvorledes det hele var gået til, og under hvilke mærkelige og ildevarslende forhold den unge mand havde overrakt hende skrinet.

Frøken Scuderi rejste sig og gik langsomt op og ned i værelset, som om hun tænkte på, hvad der nu skulle ske, så befalede hun Baptiste at hente en bærestol og sagde til La Martinière, at hun skulle klæde hende på, da hun straks på stedet ville hen til marquise de Maintenon.

Hun lod sig bære hen til marquisen netop på det tidspunkt, da denne, som frøken Scuderi vidste, var alene i sine værelser. Skrinet med juvelerne tog hun med.

Marquisen undrede sig i høj grad, da hun så frøkenen træde ind, bleg, forvirret og med vaklende skridt, mens hun ellers var værdigheden, ja, til trods for sin høje alder elskværdigheden og ynden selv.

"Men hvad i alle helgeners navn er der tilstødt Dem?" sagde hun til den stakkels forskrækkede dame, der var ganske ude af sig selv og næppe i stand til at holde sig oprejst, idet hun søgte at nå den lænestol, som marquisen skubbede hen til hende. Da frøkenen endelig igen var kommet til sit mæle, fortalte hun, hvilken dyb, uovervindelig krænkelse der var blevet tilføjet hende i anledning af den ubetænksomme spøg, med hvilken hun havde besvaret de truede elskeres ansøgning. Da marquisen havde fået alle enkeltheder at vide, sagde hun, at frøken Scuderi lod den mærkelige hændelse gå sig alt for meget til hjerte, og at noget så ryggesløst paks hån aldrig kunne

ramme et fromt og ædelt sind. Hun forlangte derefter at se smykket.

Frøken Scuderi gav hende det åbnede skrin, og da marquisen så de dejlige smykker, kunne hun ikke lade være at udstøde et højt forundringsudbrud. Hun tog halsbåndet og armbåndene frem og trådte hen til vinduet, hvor hun snart lod juvelerne spille i solen, snart holdt det sirlige guldarbejde ganske tæt op til øjnene for rigtigt at se, med hvilken vidunderlig kunst hver lille hage i de sammenslyngede kæder var forarbejdet.

På én gang vendte marquisen sig hurtigt om imod frøkenen og udbrød: "Ved De også, frøken, at ingen anden kan have lavet disse armbånd og disse halssmykker end René Cardillac?"

René Cardillac var den gang den dygtigste guldarbejder i Paris, et af sin tids kunstfærdigste og tillige underligste mennesker. Cardillac, som snarere var lille end stor, men bredskuldret og af svær, muskuløs legemsbygning, havde endnu en ynglings kraft og bevægelighed, skønt han var højt oppe i halvtredserne. Om denne kraft, som man måtte kalde ualmindelig, vidnede også det tætte, krøllede, rødlige hår og det firkantede, glatte ansigt. Hvis Cardillac ikke havde været kendt i Paris som den mest retskafne hædersmand, uegennyttig, åben, uden lumskeri, altid rede til at hjælpe, så kunne hans ganske mærkelige blik, der kom fra små, dybtliggende, grøntfunklende øjne, have gjort ham mistænkt for hemmelig lumskhed og ondskab. Som sagt, Cardillac var en af de dygtigste i sin kunst, ikke blot i Paris, men måske i det hele taget den dygtigste på sin tid. Han var nøje kendt med ædelstenenes natur og forstod at behandle dem og indfatte dem på en måde, så at et smykke, der ellers ville have været anset for ubetydeligt, udgik fra Cardillacs

værksted i strålende pragt. Ethvert hverv overtog han med brændende begærlighed, og han satte en pris for det, der var så ringe, at den ikke syntes at stå i noget forhold til arbejdet. Så lod hans arbejde ham ikke ro: Dag og nat hørte man ham hamre i værkstedet, og ofte, når arbejdet næsten var fuldendt, blev han pludselig misfornøjet med formen, han tvivlede om, at en eller anden indfatning af juvelerne, en eller anden lille hage var sirlig nok. Og det var anledning nok til, at han igen kastede hele arbejdet i smeltediglen og begyndte forfra. Således blev hvert arbejde til et rent uovertræffeligt mesterværk, der hensatte bestillerne i forbavselse. Men nu var det næppe muligt at få det færdige arbejde fra ham. Under tusind påskud holdt han kunden hen fra uge til uge, fra måned til måned. Forgæves bød man ham det dobbelte for arbejdet, han ville ikke modtage en louisdor mere end den betingede pris. Når han så endelig måtte give efter for kundens overtalelser og udlevere smykket, så kunne han ikke lade være at vise alle tegn på den største ærgrelse, ja, på et sandt raseri, der kogte i ham. Når han havde været nødt til at aflevere et betydeligere, særlig kostbart arbejde, der måske var mange tusinder værd, når man så hen til juvelernes kostbarhed og det fine guldarbejde, så kunne det falde ham ind at fare omkring som en rasende og forbande sig, sit arbejde og alt andet. Men så snart så én fulgte efter ham og råbte: "René Cardillac, vil I ikke lave et smukt halsbånd til min kæreste – et par armbånd til min pige?" osv., så stod han pludselig stille, der kom lyn i hans små øjne, og han gned sig i hænderne og spurgte: "Nå, hvad er det så, De ønsker?" Den anden trak nu en lille æske frem og sagde: "Her er juveler. Det er ikke noget særligt, det er noget simpelt stads; men når det

kommer i Deres hænder -" Cardillac lader ham ikke tale ud, han river æsken fra ham, tager juvelerne frem, der virkelig ikke er meget værd, holder dem op imod lyset og udbryder henrykt: "Aha – simpelt stads! – på ingen måde – det er smukke stene – dejlige stene; lad kun mig få fat i dem – og hvis det ikke kommer Dem an på en håndfuld dukater, så skal jeg anbringe et par andre småstene oven i købet, som skal skinne jer i øjnene som solen selv." – Og den anden siger: "Jeg overlader alt til Dem, mester René, og betaler, hvad De forlanger." – Uden forskel, hvad enten det er en rig borger eller en fornem herre fra hoffet, kaster Cardillac sig heftigt til hans bryst, knuger og kysser ham og siger, at nu er han lykkelig igen, og om otte dage skal arbejdet være færdigt. Han render hjem over hals og hoved og ind i sit værksted og hamrer løs, og efter otte dages forløb har han udført et mesterværk. Men når den, der har bestilt det, kommer og med glæde vil betale den ringe sum og vil have det færdige smykke med sig, så bliver Cardillac ærgerlig, grov og trodsig. – "Men, mester Cardillac, betænk dog, at jeg holder bryllup i morgen." – "Hvad bryder jeg mig om Deres bryllup? De kan se herhen om fjorten dage." – "Smykket er færdigt, her ligger pengene, jeg må have det!" – "Og jeg siger jer, at jeg har mange ting endnu at forandre ved smykket og ikke vil udlevere det i dag." – "Og jeg siger jer, at hvis I ikke med det gode udleverer smykket, som jeg gerne vil betale dobbelt, så kommer jeg straks med Argensons drabanter og henter det!" – "Nå, så gid Satan må pine jer med hundrede glødende knibtænger og gøre halsbåndet tre hundrede pund tungt, så det kvæler Deres brud!" – Med disse ord stikker Cardillac smykket i brudgommens brystlomme, tager ham ved armene og kaster

ham ud af døren, så han falder ned ad trappen, og ler ud af vinduet som en djævel, når han ser det stakkels unge menneske halte ud af huset med lommetørklædet for den blodige næse.

Det var også ganske uforklarligt, at Cardillac ofte, når han med begejstring overtog et arbejde, pludselig bønfaldt kunden med alle tegn på ophidselse og med de højtideligste forsikringer, ja, under hulken og tårer, om at fritage ham for det arbejde, han havde påtaget sig. Mange personer, der var højt agtede af kongen og af folket, havde forgæves budt store summer for at få det mindste arbejde af Cardillac. Han kastede sig for kongens fod og bønfaldt om den nåde ikke at måtte arbejde for ham. Ligeledes nægtede han fru Maintenon enhver bestilling, ja, med et udtryk af afsky og forfærdelse afslog han hendes bøn om at lave en lille ring, som skulle prydes med kunstemblemer, og som hun ville give Racine.

"Jeg vil vædde om," sagde derfor fru Maintenon, "at selv om jeg sender bud til Cardillac for i det mindste at erfare, til hvem han har lavet dette smykke, så vægrer han sig ved at komme, fordi han måske er bange for en bestilling og absolut ikke vil arbejde for mig, skønt han i den sidste tid synes at have opgivet sin stædige egensindighed; for, som jeg hører, arbejder han nu flittigere end nogensinde før og afleverer sit arbejde på stedet, om end stadig med stor ærgrelse og bortvendt ansigt."

Frøken Scuderi, hvem det var meget magtpåliggende at smykkerne, såfremt det var muligt, kom i den retmæssige ejers hånd, mente, at man jo straks kunne lade sige til denne særling, at man ikke forlangte noget arbejde af ham, men kun hans dom om nogle juveler. Dette billigede marquisen. Der blev sendt bud

efter Cardillac, og efter kort tids forløb trådte han ind i stuen, ganske som om han allerede havde været på vej.

Han syntes forlegen, da han så frøken Scuderi, og som en mand, der pludselig bliver ramt af noget uventet, glemmer, hvad sømmelighed fordrer i et bestemt øjeblik, bukkede han dybt og ærbødigt for denne ærværdige dame og henvendte sig så først til marquisen. Denne spurgte ham hurtigt, idet hun pegede på juvelerne, der lå på bordet med det mørkegrønne tæppe, om det var hans arbejde. Cardillac kastede næppe et blik på dem, men, idet han stirrede på marquisen, lagde han hurtigt armbåndet og halsbåndet i det lille skrin, som stod ved siden af, og skubbede det heftigt bort fra sig; derpå sagde han hurtigt med et hæsligt smil i sit røde ansigt: "Man må virkelig kende René Cardillacs arbejde meget dårligt, fru marquise, hvis man et øjeblik kan tro, at nogen som helst anden guldsmed i verden kunne indfatte sådanne smykker. Ja, det er mit arbejde."

"Så sig mig da," fortsatte marquisen, "til hvem I har lavet dette smykke."

"Til mig selv ganske alene," svarede Cardillac. "Ja," fortsatte han, da både fru Maintenon og frøken Scuderi så ganske forundrede på ham – den første fuld af mistillid, den anden opfyldt af bange anelser om, hvad det nu skulle blive til, "ja, fru marquise, I finder det måske sælsomt, men det er tilfældet. Blot for dette smukke arbejdes skyld har jeg samlet mine bedste ædelstene, og af glæde over dem har jeg arbejdet flittigere og omhyggeligere end nogen sinde før. For kort tid siden forsvandt smykket på en ubegribelig måde fra mit værksted."

"Gud være lovet!" udbrød frøken Scuderi, idet hendes øjne funklede af glæde, mens hun rask og behændig som en ung pige

sprang op fra sin lænestol, ilede hen til Cardillac og lagde sine hænder på hans skulder. "Tag så disse juveler tilbage, som ryggesløse banditter har røvet fra jer." – Og hun fortalte udførligt, hvorledes hun havde fået smykket. Cardillac hørte i tavshed og med nedslagne øjne på hende; kun af og til udstødte han et svagt "Hm! Ja så!" eller lignende, mens han snart holdt hænderne på ryggen, snart strøg sig om hagen og kinderne. Da så frøken Scuderi var færdig, var det, som om Cardillac kæmpede med ganske ejendommelige tanker, der imidlertid var faldet ham ind, og som om han ikke rigtig kunne komme til en eller anden beslutning. Han gned sig i panden. Han sukkede. Han fo'r med hånden hen over øjnene, ganske som om han ville standse de frembrydende tårer. Endelig greb han skrinet, som frøken Scuderi rakte ham, bøjede langsomt det ene knæ og sagde: "Skæbnen har bestemt disse juveler til Dem, ædle, værdige frøken. Ja, nu ved jeg først, at jeg under arbejdet tænkte på Dem, ja, arbejdede for Dem. De må ikke forsmå at modtage og bære dette smykke, der er det bedste, som jeg i lang tid har lavet."

"Nej, nej," svarede frøken Scuderi yndefuldt spøgende, "hvad tænker l dog på, mester René? Mon det passer sig for mig i mine år at pynte mig med strålende ædelstene? – Hvorledes kommer I dog til at give mig en så værdifuld gave? Nej, mester René. Hvis jeg var smuk som marquise de Fontanges, og hvis jeg var rig, så ville jeg i sandhed ikke give dette smykke fra mig; men hvad skal disse visne arme med denne forfængelige pragt, hvad skal denne tildækkede hals med en så glimrende pynt?"

Cardillac havde imidlertid rejst sig, og, idet han stadig holdt skrinet hen imod frøken Scuderi, sagde han med forvirret blik

og som ude af sig selv: "Vis mig den barmhjertighed, frøken, at tage imod smykket. I kan ikke tænke jer, hvor stor en ærefrygt jeg nærer for Deres dyd og for Deres høje fortjenester; tag dog blot min ringe gave som en bestræbelse for ret at vise jer mit inderste sindelag."

Da nu frøken Scuderi stadig blev ved at tøve, tog fru Maintenon skrinet fra Cardillac, idet hun sagde: "Ved Himlen, frøken, De taler altid om Deres høje alder; hvad har vi, De og jeg, at gøre med årene og deres byrde? – Og lader De ikke ganske, som om De var en ung undselig tingest, der gerne ville gribe til, når den søde frugt bydes hende, blot det kunne ske uden hånd og fingre? – afslå ikke den brave mester René at modtage frivilligt, som en gave, hvad tusind andre ikke kan få, om de bød nok så meget guld og bad og bønfaldt nok så meget!"

Fru Maintenon havde imidlertid pånødt frøken Scuderi skrinet, og nu faldt Cardillac på knæ, kyssede frøken Scuderi på kjolen og hænderne, stønnede, sukkede, græd hulkende, sprang op og fo'r som vanvittig af sted, idet han væltede stole og borde, så porcelæn og glas slog klirrende imod hinanden.

Ganske forfærdet udbrød frøken Scuderi: "Men for Guds skyld, hvad går der dog uf det menneske?" Men marquisen, der var i ganske særlig munter stemning, viste en kådhed, der ellers stred helt imod hendes væsen, lo højt og sagde: "Ja, dér har vi det, frøken! Mester René er dødelig forelsket i Dem og begynder efter skik og brug, som det ægte galanteri kræver, at bestorme Deres hjerte med rige gaver." Fru Maintenon førte denne spøg videre, idet hun formanede frøken Scuderi til ikke at være for grusom mod den fortvivlede bejler, og frøkenen gav efter for sit medfødte gode lune og lod sig rive hen af tusinde

lystige indfalds sprudlende strøm. Hun mente, at hun, hvis sagen stod således, og hun til sidst blev besejret, vel ikke kunne undgå at vise verden det uhørte tilfælde: En treoghalvfjerds årig guldsmede-kæreste af udadlelig adel. Fru Maintenon tilbød at flette brudekransen og at belære hende om en god husmoders pligter, som sådan en lille uerfaren spirrevip af en pige rigtignok ikke kunne vide besked om.

Da nu endelig frøken Scuderi rejste sig for at forlade marquisen, blev hun til trods for al latter og spøg dog meget alvorlig igen, da hun tog smykkeskrinet. Hun sagde: "Jeg vil dog aldrig kunne benytte dette smykke, fru marquise. Hvorledes det nu er gået til eller ikke, så har det været i hænderne på de skrækkelige mennesker, som med djævelsk frækhed, ja, vel endog i pagt med Djævelen, røver og myrder. Jeg gyser for det blod, der synes at klæbe ved de funklende juveler – og jeg må tilstå, at selv Cardillacs opførsel havde noget mærkeligt ængstende og uhyggeligt for mig. Jeg kan ikke frigøre mig for en dunkel anelse om, at der stikker en skrækkelig hemmelighed bag alt dette, og når jeg så ser rigtig tydeligt på hele sagen med alle dens omstændigheder, så kan jeg dog slet ikke på nogen måde tænke mig, hvori denne hemmelighed består, og hvorledes i det hele taget den ærlige, brave mester René, dette mønster på en god og from borger, kan have at gøre med noget som helst ondt og fordømmeligt. Men så meget er sikkert, at jeg aldrig vil fordriste mig til at bære smykkerne."

Marquisen mente, at det var at drive sine skrupler for vidt; men da nu frøken Scuderi indtrængende spurgte hende, hvad hun da ville gøre i hendes, frøken Scuderis, sted, svarede hun

alvorligt og bestemt: "Langt hellere kaste smykkerne i Seinen end nogen sinde gå med dem!"

Dette optrin med mester René skildrede frøken Scuderi i helt yndefulde vers, som hun den følgende aften læste for kongen i fru Maintenons sal. Det er muligt, at hun overvandt alle sine uhyggelige anelser, og på mester Renés bekostning med levende farver fremstillede den treoghalvfjerds årige guldsmedebrud af ældgammel adel. Hvordan det nu var eller ikke, kongen lo af sit inderste hjerte og svor på, at Boileau-Despréaux havde fundet sin mester, hvorfor frøken Scuderis digt gjaldt for det vittigste, der nogen sinde var skrevet.

Flere måneder var gået, da tilfældet ville, at frøken Scuderi en dag kørte over Pont-Neuf i hertuginden af Montansiers glaskaret. De sirlige glaskareter var opfundet for så kort tid siden, at nysgerrige folk flokkedes på gaderne, når et sådant køretøj viste sig. Dette skete da også ved denne lejlighed. Den gabende pøbel omringede hertugindens karet på Pont-Neuf og hindrede næsten hestene i at komme videre. Da hørte frøken Scuderi pludselig skældsord og eder, og hun så et menneske bane sig vej gennem den tætte masse med næveslag og albuestød. Da han kom nærmere, så hun et ligblegt, forsørget ynglingeåsyn med gennemborende øjne. Det unge menneske stirrede ufravendt på hende, mens han arbejdede sig rask frem med albuerne og næverne, indtil han kom hen til vogndøren, som han hurtigt rev op. Han kastede en seddel i frøken Scuderis skød, og, idet han uddelte og modtog puf og næveslag, forsvandt han, som han var kommet. I det øjeblik, da han var kommet hen til vogndøren, var La Martinière med et rædselsskrig sunket om mellem hynderne. Forgæves rev frøken

Scuderi i snoren og råbte til kusken. Denne opførte sig, som om han blev drevet af en ond ånd, og piskede løs på hestene, der skummede om mulerne, slog om sig og stejlede, indtil de endelig stormede af sted over broen i skarpt trav. Frøken Scuderi tømte sin lugteflaske ud over den afmægtige kvinde, der endelig slog øjnene op og skælvende og bævende klyngede sig krampagtigt til sin frøken og med angst og forfærdelse i det blege ansigt møjsommeligt stønnede: "For den hellige jomfrus skyld, hvad vil det frygtelige menneske? – Ak, det var jo ham, det var jo den samme, som hin gyselige nat bragte skrinet til Dem!"

Frøken Scuderi beroligede hende, idet hun forestillede hende, at der jo aldeles ikke var sket noget slemt, og at det kun kom an på at vide, hvad der stod på sedlen. Hun åbnede den hurtigt og læste følgende ord:

> "En ond skæbne, som I kunne afvende, støder mig i afgrunden. – Jeg besværger jer, som en søn sin moder, når han ikke kan give slip på hende, med den barnlige kærligheds største varme om at lade det halsbånd og de armbånd, som De modtog gennem mig, sende til mester René Cardillac under et eller andet påskud – f.ex. at der skal forandres noget på dem, gøres noget bedre. Deres vel, Deres liv er afhængigt deraf. Hvis De ikke gør det inden i overmorgen, så trænger jeg ind i Deres bolig og myrder mig for øjnene af Dem."

"Det er sikkert," sagde frøken Scuderi, da hun havde læst dette, "at selv om dette hemmelighedsfulde menneske virkelig hører til denne skammelige tyve- og morderbande, så har han dog ikke noget ondt i sinde imod mig. Hvis det var lykkedes

ham at få mig i tale den nat, hvem ved da, hvilken mærkelig hændelse, hvilke hemmelighedsfulde forhold der var blevet mig klare, om hvilke jeg nu forgæves søger den mindste anelse i min sjæl. Men hvorledes nu den sag end forholder sig – jeg gør det, som man opfordrer mig til på denne seddel, selv om det blot skulle være for at blive af med de usalige smykker, der synes mig at være en ond talisman fra selve Djævelen. Cardillac vil sikkert nu, som han plejer, ikke så let slippe dem fra sig igen."

Allerede den næste dag havde frøken Scuderi i sinde at tage hen til guldsmeden med smykket. Men det var, som om alle skønånder i Paris havde truffet aftale om, at de netop den morgen ville bestorme frøkenen med vers, skuespil og anekdoter. Næppe havde La Chapelle endt en scene i et sørgespil og listigt forsikret, at han nu agtede at slå Racine, før denne selv trådte ind og knuste ham fuldstændigt med én eller anden konges patetiske tale, indtil Boileau lod sine ildkugler stige op på den sorte, tragiske himmel for blot ikke evig og altid at høre snak om Louvres kolonnade, i hvilken den arkitektoniske doktor Perrault Note 2) havde klemt ham ind.

Det var blevet over middagstid; frøken Scuderi måtte hen til hertuginde Montansier, og derfor blev besøget hos mester René Cardillac opsat til den næste morgen.

Frøken Scuderi følte sig pint af stor uro. Den unge mand stod bestandig for hendes øjne, og det var, som om et mørkt minde ville trænge sig frem dybt fra hendes inderste hjerte, som om hun allerede tidligere havde set dette ansigt, disse træk. Ængstelige drømme plagede hende i den letteste slummer; hun var til mode, som om hun letsindigt, ja, strafværdigt havde forsømt at gribe den hånd, som den ulykkelige, der var ved at

synke i en afgrund, havde strakt op efter hende, ja, som om det havde stået i hendes magt at forhindre én eller anden ulykkelig begivenhed, en skrækkelig forbrydelse. – Så snart det var blevet lys morgen, lod hun sig klæde på og kørte hen til guldsmeden med juvelskrinet.

Der strømmede en menneskemasse hen i Nicaise-gaden, hvor Cardillac boede; de samlede sig foran gadedøren, skreg, larmede, rasede, ville storme ind og blev med besvær holdt tilbage af politiet, som havde omringet huset. Under den vilde, forvirrede larm var der forbitrede stemmer, der råbte: "Sønderriv, knus den forbandede morder!" – Endelig viser Desgrais sig med et talrigt mandskab, som baner sig vej gennem den tætteste mængde. Gadedøren sprang op; et menneske, der var betynget med lænker, blev bragt ud og slæbt af sted under den rasende pøbels skrækkeligste forbandelser. – I det samme øjeblik, da frøken Scuderi halvt afmægtig af skræk og en frygtelig anelse opdager dette, lyder et skingrende skrig i hendes øren. "Fremad! – længere frem!" råber hun ganske ude af sig selv til kusken, der med en behændig, rask vending får den tætte hob til at vige til side og standser lige ved Cardillacs dør. Da ser frøken Scuderi Desgrais og ved hans fødder en ung pige, skøn som dagen, med opløst hår, kun halvt påklædt og med vild angst og trøstesløs fortvivlelse i sit ansigt. Hun omslynger hans knæ og råber med den forfærdeligste, mest skærende smerte: "Han er jo uskyldig! – Han er uskyldig!" Desgrais og hans folk anstrenger sig forgæves for at rive hende løs og for at få hende til at rejse sig. En stærk, kluntet karl griber endelig med plumpe næver den stakkels pige, river hende med magt fra Desgrais, snubler ubehændigt, lader pigen

falde; hun styrter ned ad stentrappen og ligger lydløs, som død på jorden. Længere kan frøken Scuderi ikke holde sig tilbage. "I Jesu navn, hvad er der sket? – Hvad går her for sig?" råber hun, åbner hurtigt vogndøren og stiger ud.

Ærbødigt viger folk til side for den værdige dame. Da hun ser, at et par medlidende kvinder har løftet den unge pige op, sat hende på dørtrinet og gnider hendes pande med en kraftig essens, nærmer hun sig Desgrais og gentager høfligt sit spørgsmål.

"Der er sket det forfærdelige," svarer Desgrais, "at man i morges har fundet René Cardillac myrdet med et dolkestik. Hans svend, Olivier Brusson, er morderen, han blev netop ført bort til fængslet."

"Og den unge pige?" udbryder frøken Scuderi.

"Det er Cardillacs datter Madelon; det fordømte menneske var hendes kæreste. Nu græder og hyler hun og råber den ene gang efter den anden, at Olivier er uskyldig. Når det kommer til stykket, ved hun også noget om det, så jeg må lade hende bringe til Conciergeriet."

Mens Desgrais sagde dette, kastede han et lumskt, skadefro blik på den unge pige, for hvilket frøken Scuderi gyste. Den unge pige begyndte netop sagte at trække vejret; men hun evnede ikke at give nogen lyd fra sig eller at gøre nogen bevægelse, hun lå der med lukkede øjne, og man vidste ikke, hvad man skulle gøre, om man skulle bringe hende ind i huset eller vente med det, til hun vågnede helt op. Dybt bevæget, med tårer i øjnene, så frøken Scuderi på det uskyldige barn. Hun gyste for Desgrais og hans svende. Da lød der en dump larm ned ad trappen: Man kom ud med Cardillacs lig. Med en rask

beslutning udbrød frøken Scuderi: "Jeg tager den unge pige med mig; I kan sørge for resten, Desgrais!" Man hørte en dæmpet bifaldsmumlen fra folk rundt omkring; kvinder løftede den unge pige op, alle flokkedes om hende, hundrede hænder kappedes om at hjælpe hende, og som svævende i luften blev den unge pige båret hen i kareten, idet der fra alle kanter lød velsignelse over den værdige dame, der berøvede den blodige domstol dette uskyldige væsen.

Det lykkedes endelig Séron, den berømteste læge i Paris, at bringe Madelon, der i flere timer havde ligget i afmagt, til sig selv igen. Frøken Scuderi fuldendte, hvad lægen havde begyndt, idet hun lod mangen en mild stråle af håb lyse ind i pigens sjæl, indtil en heftig tårestrøm, der styrtede ud af hendes øjne, skaffede hende lindring. Hun formåede endelig at fortælle, hvorledes alt var gået til, idet kun af og til den skrækkelige smerte fik overmagt over hende og kvalte hendes ord i en stærk hulken.

Ved midnat var hun blevet vækket af en sagte banken på sin dør og havde hørt Oliviers stemme, idet han besvor hende at stå op straks, da hendes fader lå for døden.

Hun sprang forfærdet op og åbnede døren. Olivier, der så bleg og forvirret ud og drev af sved, gik med lyset i hånden med vaklende skridt ind i værkstedet, og hun fulgte ham. Dér lå hendes fader med stive øjne og rallede i dødskampen. Hun styrtede sig jamrende ned over ham og bemærkede nu først, at der var blod på hans skjorte. Olivier drog hende blidt bort og gav sig til at vaske et sår på den venstre side af faderens bryst med sårbalsam og forbandt det derpå. Imidlertid kom faderen til bevidsthed igen. Han holdt op med at ralle, så først på hende

og så på Olivier med et sjælfuldt blik, greb hendes hånd, lagde den i Oliviers og trykkede deres hænder heftigt. Hun og Olivier faldt begge på knæ ved faderens leje, han rejste sig op med en skærende lyd, men sank straks sammen igen og døde med et dybt suk. Så jamrede og klagede de begge to højt. Olivier fortalte, at mesteren på en tur, som han havde måttet gå sammen med ham på hans opfordring, om natten var bleven myrdet i hans nærværelse, og at han med den største anstrengelse havde båret den tunge mand, som han ikke troede var død, såret hjem. Da det blev morgen, kom de andre folk i huset, som havde lagt mærke til larmen og til deres gråd og jammer om natten, op til dem og fandt dem endnu ganske trøstesløse, knælende ved faderens leje. Så opstod der larm, politiet trængte ind, og Olivier blev slæbt i fængsel som sin mesters morder. Madelon føjede hertil en rørende skildring af sin elskede Oliviers dyd, fromhed og troskab. Han havde æret sin mester, som om det var hans egen fader, og denne havde i fuldt mål gengældt hans kærlighed, og til trods for hans armod havde han valgt ham til sin svigersøn, fordi han var lige så dygtig, som han var trofast og ædel.

Alt dette skildrede Madelon ud af sit inderste hjerte, og hun sluttede med at sige, at hvis Olivier i hendes nærværelse havde stødt faderen en dolk i brystet, så ville hun før have anset det for et blændværk af Satan, end hun ville tro på, at Olivier var i stand til at begå en så forfærdelig gruelig forbrydelse.

Frøken Scuderi, der var dybt rørt over Madelons usigelige lidelser og ganske tilbøjelig til at holde den stakkels Olivier for uskyldig, indhentede oplysninger og fandt stadfæstelse på alt, hvad Madelon havde fortalt om mesterens forhold til hans

svend. Folkene i huset og naboerne priste enstemmigt Olivier som et mønster på en god, from, trofast og flittig ung mand. Ingen vidste noget ondt om ham; men når der var tale om den skrækkelige dåd, trak de dog alle på skuldrene og mente, at der var noget ubegribeligt i det.

Olivier, der blev fremstillet for *la chambre ardente*, nægtede, efter hvad frøken Scuderi erfarede, med den største standhaftighed og den mest åbne frimodighed, at han havde begået den skrækkelige gerning, man beskyldte ham for, og påstod, at hans mester i hans nærværelse var blevet overfaldet og stødt ned på gaden, men at han endnu levede, da han bar ham hjem, og at han var død kort efter. Også dette stemte overens med Madelons forklaring.

Frøken Scuderi lod atter og atter de mindste omstændigheder ved denne skrækkelige begivenhed gentage for sig. Hun undersøgte nøje, om der nogen sinde havde fundet nogen strid sted mellem mesteren og svenden, og om måske Olivier ikke ganske var fri for den hidsighed, der ofte som et blindt vanvid overfalder de godmodigste mennesker og forleder dem til handlinger, der synes at udelukke al besindighed. Men jo mere begejstret Madelon talte om den rolige, huslige lykke, i hvilken de tre mennesker havde levet i den inderligste kærlighed, jo mere forsvandt ethvert skær af mistanke imod Olivier, hvis liv det nu gjaldt. Idet frøken Scuderi omhyggeligt prøvede alt, idet hun gik ud fra, at Olivier til trods for alt, hvad der talte stærkt for hans uskyldighed, dog kunne være Cardillacs morder, fandt hun ingen bevæggrund i mulighedens rige til denne forfærdelige dåd, der i alt fald måtte ødelægge Oliviers lykke. – Han er fattig, men dygtig – det lykkes ham at

vinde den berømte mesters venskab – han elsker datteren – mesteren begunstiger hans kærlighed – han har udsigt til lykke og velstand i hele sit liv! – Men selv om det nu var så, at Olivier, tirret på Gud véd, hvilken måde, havde ladet sig overmande af vrede og havde angrebet sin velgører, sin fader, på den mest morderiske måde, hvilket djævelsk hykleri hørte der så ikke til for at opføre sig således efter gerningen, som han gjorde! – I den faste overbevisning om, at Olivier var uskyldig, fattede frøken Scuderi den beslutning at frelse den ulykkelige unge mand, hvad det så end skulle koste.

Før hun henvendte sig til kongen, syntes hun, det var rådeligst at tale med præsident La Regnie for at gøre ham opmærksom på alle de omstændigheder, der måtte tale for Oliviers uskyldighed, og således måske vække en gunstig overbevisning om den anklagede i hans sjæl, en overbevisning, som måske fra ham kunne gå over til dommerne.

La Regnie modtog frøken Scuderi med den højagtelse, på hvilken denne værdige dame, som kongen selv ærede højt, kunne gøre berettiget fordring. Han hørte roligt på alt, hvad hun meddelte ham om den forfærdelige gerning, om Oliviers forhold og hans karakter. Et fint, næsten lumskt smil var imidlertid alt, hvormed han beviste, at hendes forsikringer, de af hyppige tårer ledsagede forklaringer om, at enhver dommer ikke blot var den anklagedes fjende, men også måtte give agt på alt, hvad der talte til gunst for ham, ikke gik forbi ganske døve øren.

Da frøkenen nu endelig var helt mat og tav, idet hun tørrede tårerne bort fra sine øjne, sagde Regnie: "Det er Deres fortræffelige hjerte ganske værdigt, frøken, at De bliver rørt

over en ung, forelsket piges tårer og tror alt, hvad hun fortæller, ja, at De ikke er i stand til at fatte tanken om, at der kan være sket så forfærdelig en misgerning; men det forholder sig anderledes med en dommer, der er vant til at rive masken af det frække hykleri. Det er jo ikke mit embede at udvikle gangen i en kriminalproces for enhver, der spørger mig, frøken, jeg gør min pligt, jeg bryder mig kun lidet om verdens dom. Skurkene skal skælve for *la chambre ardente*, som ikke kender nogen anden straf end blod og ild. Men af Dem, værdige frøken, vil jeg ikke gerne anses for et uhyre af hårdhed og grusomhed; tillad mig derfor, at jeg med få ord klart viser Dem, at denne skurk, som, Gud være lovet, er hjemfalden til hævnen, er skyldig i den blodige dåd. Deres skarpsindige ånd vil da selv forsmå den godtroenhed, der gør Dem ære, men slet ikke ville sømme sig for mig – altså! – om morgenen finder man René Cardillac myrdet med et dolkestød. Der er ingen andre hos ham end hans Svend, Olivier Brusson, og hans datter. I Oliviers kammer finder man blandt andet en dolk, som er rød af frisk blod, og som passer nøjagtigt i såret. "Cardillac," siger Olivier, "er om natten blevet stødt ned lige for øjnene." – "Ville man udplyndre ham?" – "Det ved jeg ikke." – "Du gik jo med ham; var det dig da ikke muligt at afværge mordet? – At holde fast på morderen, at råbe om hjælp?" – "Min mester gik femten eller tyve skridt foran mig, og jeg fulgte ham." – "Hvorfor i alverden i så lang afstand?" – "Det ønskede min mester." – "Hvad havde mester Cardillac da i det hele taget at bestille så sent på gaden?" – "Det kan jeg ikke sige." – "Men ellers plejede han dog aldrig at gå ud efter kl. 9 om aftenen?" – Dér standser Olivier, han er bestyrtet, han sukker, han udgyder tårer, han forsikrer ved alt, hvad der er helligt, at

Cardillac virkelig er gået ud den nat og har fundet døden. Men pas nu godt på, frøken. Det er ganske bestemt påvist, at Cardillac ikke har forladt huset den nat: Altså er Oliviers påstand om, at han virkelig er gået ud med ham, en fræk løgn. Gadedøren er forsynet med en tung lås, som gør en gennemtrængende støj, når man åbner eller lukker den. Desuden bevæger dørfløjen sig med en modbydelig knirken og hvinen, så at man selv i husets alleröverste stokværk kan høre larmen – hvad forsøg har bevist. Nu bor i nederste stokværk, altså tæt ved gaden, den gamle mester Claude Patru og hans husholderske, en person på næsten firsindstyve år, men endnu rask og rørig. Disse to hørte, at Cardillac på sædvanlig vis den aften kom ned ad trappen præcis kl. 9, lukkede og låsede døren med stor larm, så gik op igen, læste sin aftenbøn højt og dernæst gik ind i sit sovekammer, hvad man kunne høre på, at døren blev slået i. Mester Claude lider af søvnløshed, som jo gamle folk tit gør. Han kunne ikke lukke et øje den nat. Derfor tændte husholdersken vel omtrent klokken halv ti lys i køkkenet, til hvilket hun var kommet gennem husets forstue og satte sig hen ved bordet til mester Claude med en gammel krønike, i hvilken hun læste, mens den gamle, der var optaget af sine tanker, snart satte sig i lænestolen, snart rejste sig igen og for at blive søvnig og træt gik langsomt frem og tilbage i værelset. Alt var stille og roligt til efter midnat. Da hørte hun raske trin og støj, et tungt fald, som om en svær byrde styrtede til jorden, og straks efter en dump stønnen. Begge to blev de grebet af en sælsom angst og beklemthed. Det var, som om de uvilkårligt følte sig grebet af gysen over den rædselsfulde dåd,

der lige var begået. – I den lyse morgenstund trådte da også det frem for dagens lys, som var hændet i mørket."

"Men for Guds skyld!" afbrød frøken Scuderi ham. "Kan De da under alle de omstændigheder, som jeg før vidtløftigt har meddelt Dem, tænke jer spor af anledning til denne djævelske dåd?"

"Hm!" svarede La Regnie, "Cardillac var ikke fattig – han besad nogle fortræffelige ædelstene."

"Skulle da ikke datteren have alt dette?" fortsatte frøken Scuderi. "De glemmer, at Olivier skulle være Cardillacs svigersøn."

"Han var måske nødt til at dele med andre, eller måske kun til at myrde for andre," sagde La Regnie.

"Dele – myrde for andre!" spurgte frøken Scuderi meget forbavset.

"De må vide, min frøken," vedblev præsidenten, "at Olivier allerede for længe siden havde blødt på Grève-pladsen, hvis hans gerning ikke stod i forbindelse med den mørke hemmelighed, som hidtil har truet hele Paris. Olivier hører rimeligvis til den ryggesløse bande, der byder al domstolenes opmærksomhed, al deres besvær og deres undersøgelser trods, og har forstået at slå sikkert og ustraffet. Gennem ham vil – må – alt blive klaret. Cardillacs sår ligner ganske dem, som alle de, der er blevet myrdet og udplyndret på gaderne eller i husene, er blevet dræbt med. Men hvad der er det mest afgørende: Siden Olivier Brusson er blevet fængslet, er alle mord og udplyndringer holdt op. Gaderne er nu lige så sikre om natten som om dagen. Det er bevis nok for, at Olivier måske stod i

spidsen for denne morderbande. Endnu vil han ikke bekende; men der gives midler til at få ham til at tale mod sin vilje."

"Og Madelon?" udbrød frøken Scuderi, "og Madelon, denne trofaste, uskyldige due?"

"Ja," sagde La Regnie med et giftigt smil, "hvem indestår mig for, at hun ikke er med i komplottet? Hvad bryder hun sig om sin fader? Hun græder jo kun for denne morderiske skurks skyld."

"Hvad siger De?" udbrød frøken Scuderi. "Det er ikke muligt! – Denne pige – hun skulle ikke tænke på sin fader mere – "

"Ak nej," fortsatte La Regnie. "Tænk dog blot på marquise Brinvilliers! I må tilgive mig, hvis jeg måske snart ser mig nødsaget til at berøve Dem Deres protegé og lade hende fængsle."

Frøken Scuderi gyste ved denne forfærdelige mistanke; hun var til mode, som om denne skrækkelige mand ikke kunne anerkende nogen troskab eller nogen dyd, som om han opdagede mord og brøde i de dybeste, hemmeligste tanker. Hun rejste sig. "Vær menneskelig!" Det var alt, hvad hun beklemt kunne stamme, idet hun åndede tungt. Hun var allerede i begreb med at gå ned ad trappen, til hvilken præsidenten havde ledsaget hende med ceremoniel elskværdighed, da hun pludselig – hun vidste ikke en gang hvorledes – fik en sælsom tanke.

"Mon det ville blive mig tilladt at se den ulykkelige Olivier Brusson?" spurgte hun præsidenten, idet hun hurtigt vendte sig om.

Denne så på hende med en betænkelig mine, så fortrak hans ansigt sig til det modbydelige smil, som var ejendommeligt for

ham. "Ja, min værdige frøken," sagde han, "De vil sikkert nu, idet De stoler mere på Deres følelse og en indre stemme end på, hvad der sker lige for vore øjne, selv prøve Oliviers skyld eller uskyld. Hvis De ikke gyser tilbage for forbryderens mørke opholdssted, hvis det ikke er Dem modbydeligt at se alle disse udskud i alle de forskellige grader, så skal fængslets porte om to timer stå åbne for jer. De skal se denne Olivier, hvis skæbne vækker Deres deltagelse."

I virkeligheden kunne frøken Scuderi ikke blive overbevist om det unge menneskes brøde. Alt talte imod ham; ja, ingen dommer i verden ville have handlet anderledes end La Regnie, når der var tale om sådanne afgørende kendsgerninger; men det billede af huslig lykke, som Madelon havde malet for frøken Scuderi i de mest levende træk, overstrålede enhver hæslig mistanke, og derfor ville hun hellere antage, at der stak en uforklarlig hemmelighed bag ved det hele, end tro på noget, som hendes indre oprørte sig imod.

Hun besluttede, at hun endnu en gang ville høre alt, hvad der var sket i den skæbnesvangre nat, af Olivier selv, og at hun så meget som muligt ville trænge ind i en hemmelighed, der måske var uopklaret for dommerne, fordi det syntes værdiløst at bryde sig videre om den.

Da frøken Scuderi var kommet til Conciergeriet, førte man hende ind i et stort lyst værelse. Ikke længe derefter hørte hun en raslen af lænker. Olivier Brusson blev ført ind. Men så snart han viste sig i døren, sank frøken Scuderi afmægtig sammen. Da hun kom til sig selv igen, var Olivier forsvundet. Hun forlangte med heftighed, at man skulle bringe hende til hendes vogn, hun ville af sted, øjeblikkelig af sted fra disse skrækkelige

forbryderhuller. – Ak – ved det første blik havde hun i Olivier Brusson genkendt det unge menneske, som på Pont-Neuf havde kastet en seddel ind i vognen til hende, og som havde bragt hende skrinet med juvelerne! – Nu var jo enhver tvivl udelukket. La Regnies skrækkelige formodning var ganske stadfæstet. Olivier Brusson hørte til en frygtelig morderbande; det var sikkert ham, der også havde myrdet sin mester. – Og Madelon! – Så bittert var frøken Scuderi endnu aldrig bleven skuffet i en følelse, aldrig havde Helvedes magter ramt hende så dødeligt her på jorden, magter, på hvis tilværelse hun slet ikke havde troet, og derfor tvivlede hun om, at der i det hele taget fandtes sandhed. Hun fattede den forfærdelige mistanke, at Madelon var med i sammensværgelsen og kunne have del i den skrækkelige brøde. Og det gik, som det går ved slige lejligheder. Når menneskeånden først ser et billede, så søger den ivrigt og finder farver, hvormed den udmaler det mere og mere grelt. Således fandt nu også frøken Scuderi, idet hun overvejede hver enkelt omstændighed og hele Madelons opførsel, mange ting, med hvilke hun nærede denne mistanke. Således blev mange ting, der havde syntes hende at være beviser på uskyldighed og renhed, sikre kendetegn på forbryderisk ondskab og udsøgt hykleri. Denne hjerteskærende jammer, de blodige tårer kunne godt være udpresset af dødsangsten – ikke for at se den elskede bløde, nej, for selv at falde for bødlens hånd. Frøken Scuderi steg ud af vognen med den beslutning, at hun straks ville skille sig af med den slange, som hun nærede ved sin barm. Da hun var trådt ind i sit kammer, styrtede Madelon sig for hendes fødder. Idet hun rettede sine øjne – en Guds engel kunne ikke have mere trofaste øjne – op imod hende og lagde armene over

kors på sit bølgende bryst, jamrede og bønfaldt hun højt om hjælp og trøst. Frøken Scuderi tog sig med besvær sammen, og, idet hun søgte at give sin stemme så megen alvor og ro som muligt, sagde hun: "Gå! – gå! – trøst dig blot med hensyn til denne morder, som vil finde den retfærdige straf for sin skændselsgerning – den hellige jomfru forbyde, at der ikke tynger en svar og blodig brøde på dig selv!"

"Ak! Nu er alt forbi!" Med dette skingrende udbrud styrtede Madelon afmægtig til jorden. Frøken Scuderi overlod til La Martinière at drage omsorg for pigen og gik ind i et andet værelse.

Frøken Scuderi var helt sønderrevet i sit hjerte og i splid og strid med alle jordiske ting. Hun ønskede ikke mere at leve i en verden, der var så fuld af djævelsk bedrag. Hun anklagede skæbnen, som med bitter hån havde undet hende så mange år til at styrke sin tro på dyd og trofasthed, og som nu i hendes alderdom tilintetgjorde det smukke billede, som havde lyst i hendes liv.

Hun hørte, at La Martinière bragte Madelon bort, og at denne sukkede og jamrede sagte: "Ak – også hende – også hende har de grusomme mennesker bedåret! – Jeg elendige! – Stakkels, ulykkelige Olivier!"

Lyden af hendes røst trængte til frøken Scuderis hjerte, og på ny blev hun grebet af en anelse om, at der var en hemmelighed, og at hun kunne tro på Oliviers uskyldighed. Betaget af de mest modstridende følelser, ganske som ude af sig selv, udbrød hun: "Hvilken ånd fra Helvede har indviklet mig i denne forfærdelige historie, der vil koste mig mit liv?"

I dette øjeblik trådte Baptiste bleg og forfærdet ind og meldte, at Desgrais var der ude. Siden La Voisins afskyelige proces havde det, at Desgrais viste sig i et hus, været et sikkert forvarsel om en eller anden anklage. Dette var grunden til Baptistes skræk, og derfor spurgte frøkenen ham med et mildt smil: "Hvad er der i vejen med dig, Baptiste? – frøken Scuderis navn er vel på La Voisins liste – ikke sandt?"

"Ak, for Guds skyld," svarede Baptiste, der rystede over hele legemet, "hvor kan l dog sige sådant noget? – Men Desgrais – den forfærdelige Desgrais lader så hemmelighedsfuld, han er så indtrængende, han synes slet ikke at kunne vente med at se Dem."

"Nå," svarede frøken Scuderi, "ja, Baptiste, så før ham blot straks her ind, dette menneske, der er dig så frygtelig og i det mindste ikke kan vække nogen bekymring hos mig."

"Præsident La Regnie," sagde Desgrais, da han var trådt ind i værelset, "sender mig til Dem med en bøn, på hvis opfyldelse han slet ikke ville håbe, hvis han ikke kendte Deres dyd og Deres mod, hvis ikke det sidste middel til at bringe en blodig dåd frem for dagens lys lå i Deres hånd, hvis De ikke allerede selv havde vist interesse for den fæle proces, som holder *la chambre ardente* og os alle i ånde. Siden Olivier Brusson har set Dem, er han helt vanvittig. Hvor meget han end syntes at være tilbøjelig til at bekende, så sværger han dog nu igen på ny ved Kristus og alle helgener, at han er ganske uskyldig i Cardillacs mord, skønt han gerne vil lide døden, som han har fortjent. Læg mærke til, frøken, at den sidste tilføjelse åbenbart tyder på andre forbrydelser, der tynger på ham. Men alle anstrengelser for at få et eneste ord mere ud af ham er forgæves, selv truslerne om

torturen har ikke nyttet noget. Han beder, han bønfalder os om at skaffe ham en samtale med Dem – kun Dem, Dem alene vil han tilstå alt. Nedlader De Dem til at høre Brussons tilståelse, frøken?"

"Hvorledes?" udbrød frøken Scuderi ganske opbragt. "Skal jeg være kriminalrettens redskab? Skal jeg misbruge det ulykkelige menneskes tillid for at bringe ham på skafottet? – Nej, Desgrais! Selv om Brusson er en ryggesløs morder, det ville dog aldrig være mig muligt at bedrage ham så skammeligt. Jeg vil ikke have noget at vide om hans hemmeligheder, der ville være indelukkede i mit bryst som et helligt skriftemål."

"Måske," svarede Desgrais med et fint smil, "måske De forandrer Deres sindelag, frøken, når De har hørt Brusson. Bad De ikke selv præsidenten om at være menneskelig? Det er han, idet han giver efter for Brussons tåbelige forlangende og således forsøger det sidste middel, inden han anvender torturen, til hvilken Brusson for længe siden er moden."

Frøken Scuderi fo'r uvilkårligt sammen.

"Ser De, værdige dame," fortsatte Desgrais, "man vil på ingen måde forlange af Dem, at De endnu en gang skal træde ind i de mørke kamre, der opfylder Dem med gru og afsky. I nattens stilhed, uden at vække nogen opsigt, bringer man Olivier Brusson som et frit menneske til Deres hus. Man vil ikke en gang belure, kun bevogte ham, og så kan han tvangfrit tilstå Dem alt. Jeg indestår Dem med mit liv for, at De ikke selv behøver at frygte noget af denne elendige. Han taler om Dem med den inderligste ærefrygt. Han sværger på, at kun den mørke skæbne, der hindrede ham i at se Dem tidligere, har styrtet ham i døden. Og så beror det jo på Dem at sige, hvad De

vil, af det, som Brusson meddeler Dem. Kan man tvinge Dem til mere?"

Frøken Scuderi sad længe grublende. Hun var til mode, som om hun måtte adlyde den højere magt, der forlangte opklaring af en eller anden frygtelig hemmelighed af hende, som om hun ikke mere kunne unddrage sig det mærkelige net, i hvilket hun var bleven indviklet imod sin vilje. Hun fattede pludselig en beslutning og sagde med værdighed: "Gud vil give mig fatning og standhaftighed. Før Brusson herhen, og jeg skal tale med ham!"

Ganske som den gang, da Brusson bragte skrinet, blev der banket på frøken Scuderis dør ved midnatstid. Baptiste, der var underrettet om det natlige besøg, dukkede op. Frøken Scuderi følte iskolde gys, da hun på de sagte trin og den dumpe mumlen kunne høre, at den vagt, der havde bragt Brusson, fordelte sig i husets gange.

Endelig blev døren til værelset lukket sagte op. Desgrais trådte ind, bag ham Olivier Brusson uden lænker og i ordentlige klæder. "Her er Brusson, min værdige frøken," sagde Desgrais, idet han bukkede ærbødigt og derpå forlod værelset.

Brusson faldt på knæ for frøken Scuderi, han hævede bønfaldende sine foldede hænder, idet hyppige tårer strømmede ud af hans øjne.

Blegnende, ude af stand til at sige et ord, så frøken Scuderi ned på ham. Selv i de vansirede træk, der var fortrukne af sorg og af den bitreste smerte, strålede der hende et rent udtryk af et trofast sind i møde. Jo længere frøken Scuderi lod sit blik hvile på Brussons ansigt, des mere levende trådte mindet om en eller

anden elsket person frem; hun kunne blot ikke rigtig komme på, hvem det var.

Al gru forlod hende, hun glemte, at Cardillacs morder knælede for hende, og hun sagde i sin yndefulde, roligt velvillige tone: "Nå, Brusson, hvad har De så at sige mig?"

Denne, som vedblev at knæle, sukkede i dyb, inderlig vemod og sagde derpå: "Ak, min værdige, min højt ærede frøken, er da ethvert spor af et minde om mig forsvundet fra Deres hukommelse?"

Frøken Scuderi, der betragtede ham endnu mere opmærksomt, svarede, at hun rigtignok i hans træk havde fundet lighed med en person, hun havde holdt af, og at han kun kunne takke denne lighed for, at hun overvandt den dybe afsky for en morder og roligt hørte på ham.

Brusson, der blev hårdt krænket ved disse ord, rejste sig hurtigt, og, idet han sænkede sit mørke blik mod jorden, trådte han et skridt tilbage; så sagde han med tonløs røst: "Har De da helt glemt Anne Guiot og hendes søn Olivier? – Det er ham, det er den dreng, som De ofte vuggede på Deres knæ, som står for Dem."

"For Guds skyld!" udbrød frøken Scuderi, idet hun skjulte ansigtet med begge sine hænder og sank tilbage i stolen.

Hun havde grund nok til at blive så forfærdet. Anne Guiot, en forarmet borgers datter, havde fra lille af været hos frøken Scuderi, der opdrog hende trofast og omhyggeligt som en moder sit barn. Da hun blev voksen, indfandt der sig en smuk og god ung mand, som hed Claude Brusson, og bejlede til den unge pige, og da han var en meget dygtig urmager, der sagtens kunne finde sit udkomme i Paris, og da Anne desuden var

kommet til at holde inderligt af ham, så nærede frøken Scuderi ingen betænkeligheder ved at indvillige i sin plejedatters giftermål. De unge mennesker bosatte sig, levede stille og lykkeligt sammen, og, hvad der knyttede båndet mellem dem endnu inderligere, var en dejlig dreng, der var sin moders udtrykte billede.

Frøken Scuderi forgudede den lille Olivier, som hun hentede hos moderen og beholdt i timevis, ja, i flere dage, for at forkæle og kærtegne ham. Dette førte til, at drengen bandt sig helt til hende og lige så gerne var hos hende som hos sin moder. Der var gået tre år, da brødnid fra Brussons kunstfællers side bragte det dertil, at han fik mindre arbejde for hver dag, så at han til sidst næppe kunne tjene til sit tarvelige udkomme. Dertil kom hans længsel efter hans smukke fødeby Genf, og derved skete det, at den lille familie drog derhen til trods for frøken Scuderis modstand, og skønt hun lovede al mulig understøttelse. Anne skrev et par gange til sin plejemoder, så tav hun, og frøken Scuderi måtte antage, at det lykkelige liv i Brussons hjem ikke mere lod mindet om gamle dage komme frem.

Det var nu netop treogtyve år siden, at Brusson med kone og barn havde forladt Paris og var draget til Genf.

"Å, det er forfærdeligt!" udbrød frøken Scuderi, da hun havde fattet sig nogenlunde. "Det er forfærdeligt! – Er du Olivier? – Er du Annes søn? – Og nu?"

"Ja," svarede Olivier roligt og fattet. "Ja, min værdige frøken. De havde aldrig kunnet ane, at den dreng, som De forkælede som den ømmeste moder, som De vuggede på Deres skød og puttede det ene stykke sukkergodt i munden på efter det andet, som De kaldte ved de sødeste navne, at han en gang som

yngling skulle stå for Dem anklaget for en skrækkelig forbrydelse! – Jeg er ikke dadelfri; *la chambre ardente* kan med rette beskylde mig for en forbrydelse; men så sandt jeg håber at dø salig, selv om det skal være for bødlens hånd, jeg er ren for enhver blodig gerning. Ikke ved mig, ikke ved min skyld faldt den ulykkelige Cardillac!" – Ved disse ord kom Olivier til at ryste og vakle. Frøken Scuderi pegede i tavshed på en lille stol. Der stod ved Oliviers side. Han satte sig langsomt på den.

"Jeg har haft tid nok," begyndte han, "til at forberede mig på denne samtale med Dem, som jeg betragter som den forsonede Himmels sidste gunst, og til at vinde så megen ro og fatning, som jeg nødvendigvis må have for at fortælle Dem historien om min forfærdelige, enestående ulykke. Vis mig den barmhjertighed at høre roligt på mig, hvor meget end afsløringen af en hemmelighed, som I sikkert ikke har anet, kan overraske Dem, ja, fylde Dem med gru! – Gid min stakkels fader dog aldrig havde forladt Paris! – Så vidt min erindring om Genf når tilbage, ser jeg mine trøstesløse forældre græde, ser jeg mig selv græde over deres klager, som jeg ikke forstod. Først senere fik jeg en tydelig fornemmelse af og en fuldstændig bevidsthed om den tyngende mangel og den dybe elendighed, i hvilken mine forældre levede. Min fader blev skuffet i alle sine forhåbninger. Nedbøjet af sorg døde han i det øjeblik, da det var lykkedes ham at anbringe mig som lærling hos en guldsmed. Moder talte meget om Dem. Hun ville sige Dem alt og klage sin nød; men så blev hun overvældet af den modløshed, som elendigheden avler. Dette og vel også den falske undseelse, der ofte piner et dødelig såret sind, holdt hende tilbage fra hendes

beslutning. Et par måneder efter faders død fulgte moder ham i graven."

"Ak, den stakkels Anne!" udbrød frøken Scuderi, overvældet af smerte.

"Nej, takket og priset være Himlens evige magter, fordi hun er hisset og ikke ser sin elskede søn falde for bødlens hånd, brændemærket med skændsel!" Dette udråbte Olivier højt, idet han kastede et vildt, forfærdeligt blik op imod himlen. Der blev uroligt udenfor. Man gik frem og tilbage. "Ak!" sagde Olivier med et bittert smil. "Desgrais vækker sine svende, som om jeg kunne undslippe her. – Men videre! – Jeg blev holdt strengt af min mester, skønt jeg snart var den bedste arbejder, ja, vel til sidst også overgik min mester selv. Da hændte det en dag, at en fremmed kom ind i vort værksted for at købe nogle smykker. Da han så et smukt halsbånd, som jeg havde lavet, klappede han mig med venlig mine på skulderen, og, idet han undersøgte smykket, sagde han: "Det er jo et ganske fortræffeligt arbejde, min unge ven. Jeg ved virkelighed ikke, hvem der kunne gøre det bedre – det skulle da være René Cardillac, som jo rigtignok også er den første guldsmed i verden. Ham skulle De gå til; han modtager Dem med glæde i sit værksted; for kun De kan bistå ham i hans kunstfærdige arbejde, og kun af ham kan De til gengæld lære noget endnu. Den fremmedes ord var faldet dybt i min sjæl. Jeg havde ikke længere ro i Genf, jeg følte mig draget bort derfra. Endelig lykkedes det mig at frigøre mig fra min mester. Jeg kom til Paris. René Cardillac modtog mig koldt og hårdt, men jeg opgav det ikke; han skulle give mig arbejde, selv om det var ganske lidt. Så lod han mig lave en lille ring. Da jeg bragte ham mit arbejde, stirrede han stift på mig med sine

funklende øjne, som om han ville se ind i min inderste sjæl. Så sagde han: "Du er en dygtig og brav svend, du kan komme til mig og hjælpe mig i mit værksted. Jeg skal betale dig godt, så du vil være fornøjet med mig. Cardillac holdt ord. Jeg havde allerede været flere uger hos ham uden at se Madelon – hvis jeg ikke tager fejl, var hun den gang hos en eller anden tante på landet. Endelig kom hun. Ak, I Himlens evige magter, hvordan var jeg ikke til mode, da jeg så denne pige! – Har nogen sinde et menneske elsket således som jeg? Og nu! – Ak Madelon!"

Olivier kunne ikke sige mere af vemod, han skjulte sit ansigt i begge hænder og hulkede højt. Endelig betvang han med magt den vilde smerte, der havde overvældet ham, og fortalte:

"Madelon så på mig med venlige øjne; hun kom hyppigere og hyppigere i værkstedet. Med henrykkelse opdagede jeg, at hun elskede mig. Hvor strengt end hendes fader bevogtede os, mangt et hemmeligt håndtryk gjaldt som tegn på en pagt, vi havde sluttet. Cardillac syntes ikke at mærke noget. Jeg tænkte, at når jeg først havde vundet hans gunst og kunne blive mester, så ville jeg bejle til Madelon. En morgen, da jeg ville tage fat på mit arbejde, trådte Cardillac imidlertid hen til mig med forbitrelse og foragt i det mørke blik. "Jeg har ikke mere brug for dit arbejde," begyndte han. "Ud af mit hus endnu i denne stund, og lad mig aldrig se dig mere! Hvorfor jeg ikke kan tåle dig her længere, behøver jeg ikke at sige dig. For dig, fattige pjalt, hænger den søde frugt, som du efterstræber, for højt!" Jeg ville tale; men han greb mig med sin stærke næve og kastede mig ud af døren, så jeg faldt og sårede mit hoved og min arm slemt. – Oprørt, sønderrevet af bitre smerter forlod jeg huset, og jeg fandt endelig i udkanten af forstaden St. Martin en

venlig bekendt, der gav mig plads i sit kvistværelse. Jeg havde ingen ro, ingen rist. Ved nattetide listede jeg mig omkring ved Cardillacs hus, idet jeg bildte mig ind, at Madelon skulle høre mine suk, mine klager, og at det måske ville lykkes hende at tale med mig oppe fra vinduet, uden at nogen mærkede det. Alle slags forvovne planer krydsede hinanden i min hjerne – jeg håbede, jeg kunne overtale hende til en eller anden af dem. – Til Cardillacs hus i Nicaise-gaden stødte der en høj mur med nicher og gamle, halvt ødelagte billedstøtter. Tæt ved en sådan støtte står jeg en nat og ser op imod husets vinduer, der vender ud til den gård, som denne mur indeslutter. Da opdager jeg pludselig lys i Cardillacs værksted. Det er midnat. Cardillac plejede ellers aldrig at være vågen på den tid; han plejede at gå til hvile præcis kl. 9. Mit hjerte bankede af en ængstelig anelse, jeg tænkte på en eller anden begivenhed, der måske kunne give mig adgang til huset. Men straks efter forsvinder lyset igen. Jeg trykker mig op imod billedstøtten – ind i nichen; men forfærdet farer jeg tilbage, da jeg mærker et modtryk, som om støtten var blevet levende. I nattens dunkle lys opdager jeg nu, at stenen drejer sig langsomt. Bag den smutter en mørk skikkelse frem og går med sagte trin ned ad gaden. Jeg springer hen til støtten; den står som før, tæt op imod muren. Uvilkårligt, som drevet af en indre magt, lister jeg mig efter skikkelsen. Bag ved et mariabillede ser skikkelsen sig om. Det fulde skær af den klare lampe, som brænder foran billedet, falder i ansigtet på den. Det er Cardillac. En ubegribelig angst, en uhyggelig gru overvælder mig. Som manet af en trolddom må jeg af sted – jeg må følge den spøgelsesagtige søvngænger; for det anser jeg min mester for, skønt det ikke er fuldmånetid, ved hvilken lejlighed de

sovende ellers plejer at blive grebet af denne sygdom. Endelig forsvinder Cardillac i den dybe skygge. Af en svag, men mig velbekendt rømmen opdager jeg imidlertid, at han er trådt ind ved indkørslen til et hus. Hvad skal det sige? Hvad vil han gøre? – Således spørger jeg mig selv fuld af forbavselse og holder mig tæt op ad huset. Det varer ikke længe, så kommer en mand med lysende fjerbusk og klirrende sporer gående syngende og trallende. Som en tiger på rov styrter Cardillac sig ud af sit smuthul og løs på manden, der i samme øjeblik synker rallende til jorden. Med et forfærdet skrig farer jeg derhen. Cardillac er sysselsat med manden, der ligger på jorden. "Hvad gør De, mester Cardillac!" råber jeg højt. – "Fordømte!" brøler Cardillac, idet han med lynets hastighed farer forbi mig og forsvinder. Ganske ude af mig selv, næppe i stand til at gå, nærmer jeg mig den anden. Jeg knæler ned. Måske – tænker jeg – kan han endnu reddes; men der er ikke spor af liv mere i ham. I min dødsangst mærker jeg næppe, at politivagten omringer mig. – "Nu har de djævle igen myrdet én! Halløj, unge menneske, hvad gør du der? – Hører du med til banden? – Af sted med dig!" således råber de og griber mig. Jeg formår næppe at stamme, at jeg jo slet ikke kunne begå en sådan skrækkelig misgerning, og at de skal lade mig gå i fred. Da lyser én af dem mig i ansigtet og udbryder leende: "Det er guldsmedesvenden Olivier Brusson, der arbejder hos vor ærlige, brave mester René Cardillac! – Nej, han myrder ikke folk på gaden! – Det ser han mig også ud til! Det kunne jo også falde en morder ind at give sig til at klage ved liget og lade sig fange! – Hvordan gik det til, min ven? – Fortæl du kun alt ganske ligefrem!" – "Tæt foran mig," sagde jeg, "sprang et menneske løs på ham dér, stødte

ham ned og ilede af sted, da jeg skreg højt; jeg ville se, om han måske endnu var til at redde." – "Nej, min søn," siger én af dem, der har løftet liget op, "han er væk; dolkestikket går som sædvanlig lige gennem hjertet." – "For Djævlen!" siger en anden. "Nu kom vi jo igen for sent ligesom i forgårs!" – og derpå fjernede de sig med liget.

Hvorledes jeg var til mode, kan jeg slet ikke sige. Jeg syntes, jeg var hildet i onde drømme, at jeg nu straks måtte vågne og undre mig over disse vanvittige gøglebilleder. Cardillac – min Madelons fader, en ryggesløs morder! – Jeg var kraftløs sunket om på en stentrappe, der førte op til et hus. Morgenen blev lysere og lysere. Foran mig på stentrappen lå der en officershat, rigt prydet med fjer. Cardillacs blodige dåd, der var begået på det sted, hvor jeg sad, gik nu helt op for mig. Forfærdet styrtede jeg af sted.

Ganske forvirret, næsten bevidstløs, sidder jeg på mit tagkammer. Da går døren op, og Cardillac træder ind. "For Guds skyld, hvad vil De?" råber jeg. Han ænser det slet ikke, men kommer hen til mig og smiler til mig med en ro og elskværdighed, der forøger min afsky for ham. Han tager en gammel, skrøbelig skammel og sætter sig ved siden af mig, mens jeg ikke formår at rejse mig fra det stråleje, som jeg havde kastet mig på. – "Nå, Olivier," begyndte han. "Hvordan går det dig, min stakkels dreng? Jeg har virkelig overilet mig på en slem måde, da jeg jagede dig ud af mit hus, for jeg savner dig på alle leder og kanter. Netop nu har jeg et arbejde for, som jeg ikke kan fuldende uden din hjælp. Hvad mener du om igen at arbejde i mit værksted? – Du tier! – Ja, jeg ved, at jeg har fornærmet dig. Jeg vil ikke skjule for dig, at jeg var vred på dig

for dette kærlighedsforhold til Madelon. Men senere har jeg overvejet sagen rigtigt og er kommet til det resultat, at jeg ikke kan ønske mig nogen bedre svigersøn end netop dig, der er så dygtig, flittig og trofast. Kom altså med mig og se, om du kan få Madelon til at blive din hustru."

Cardillacs ord gik mig gennem marv og ben. Jeg bævede for hans ondskab, jeg kunne ikke få et ord frem. – "Du nøler!" fortsatte han i en skarp tone, idet hans funklende øjne gennemborede mig. "Du nøler! – Du kan måske ikke komme med mig i dag; du har måske andre ting for – du vil måske besøge Desgrais eller lade dig indføre hos d'Argenson eller La Regnie. Tag dig i agt, min ven, at de kløer, som du vil lokke frem for at ødelægge andre folk, ikke griber og sønderriver dig selv!" Da skaffede mit oprørte sind sig pludselig luft i ord: "Lad dem," udbrød jeg, "lad *dem*, der er sig en skrækkelig misgerning bevidst, gyse for de navne, som De nævnte, jeg kan ikke gøre det – jeg har intet at gøre med dem!" – "egentlig," fortsatte Cardillac, "har du ære af at arbejde hos mig, Olivier, hos mig, der er vor tids berømteste mester og overalt højagtet på grund af min troskab og hæderlighed, så at enhver ond bagvaskelse ville falde tungt på bagvaskerens hoved. – Med hensyn til Madelon vil jeg tilstå dig, at du kan takke hende alene for min eftergivenhed. Hun elsker dig med en heftighed, som jeg slet ikke havde tiltroet dette spæde pigebarn. Så snart du var borte, faldt hun på knæ for mig, omslyngede mig og tilstod under tusind tårer, at hun ikke kunne leve uden dig. Jeg tænkte, at hun kun indbildte sig det – det plejer jo at gå sådan med unge, forelskede piger, at de straks tror, at de er ved at dø, når det første mælkefjæs har set venligt på dem – men Madelon blev

virkelig syg, og da jeg så ville overtale hende til at opgive det vanvid, så nævnte hun dit navn hundrede gange. Hvad kunne jeg så gøre, hvis jeg ikke ville have, hun skulle fortvivle? I går aftes sagde jeg til hende, at jeg samtykkede i alt og ville hente dig i dag. Så blomstrede hun i nattens løb op som en rose, og nu venter hun på dig ganske ude af sig selv af kærlighed og længsel." – Gid himlens evige magter vil tilgive mig det! Men jeg ved ikke selv, hvorledes det gik til, at jeg pludselig stod i Cardillacs hus, at Madelon jublede højt: "Olivier – Olivier – min elskede!" styrtede hen til mig, omslyngede mig med begge sine arme, trykkede mig til sit bryst, så jeg i min salighed svor ved den hellige jomfru og alle helgener, at jeg aldrig, aldrig ville forlade hende."

Forfærdet over mindet om dette afgørende øjeblik måtte Olivier standse. Frøken Scuderi, der var opfyldt af gru over disse misgerninger, der var begået af en mand, som hun havde holdt for dyden og retskaffenheden selv, udbrød: "Det er forfærdeligt! – René Cardillac hører altså til den morderbande, som så længe har gjort vor gode stad til en røverhule?"

"Hvad siger De, frøken!" svarede Olivier. "Til en bande! Der har aldrig eksisteret en sådan bande! Det var Cardillac alene, der med sin ryggesløse virksomhed søgte og fandt sine ofre i hele staden. At det var ham alene, deri lå den sikkerhed, hvormed han førte sine slag, den uovervindelige vanskelighed ved at komme på spor efter morderen." – Men lad mig fortsætte, så vil I se det mest ryggesløse og tillige det mest ulykkelige af alle menneskers hemmelighed. Enhver kan jo let tænke sig den stilling, i hvilken jeg nu befandt mig hos min mester. Skridtet var gjort, jeg kunne ikke længere trække mig

tilbage. Undertiden var jeg til mode, som om jeg selv var blevet Cardillacs håndlanger, og kun Madelons kærlighed kunne få mig til at glemme den smerte, der pinte mig. Kun hos hende kunne det lykkes mig at udslette hvert ydre spor af en navnløs kval. Når jeg arbejdede sammen med den gamle på værkstedet, formåede jeg ikke at se ham ind i ansigtet, jeg kunne næppe tale et ord på grund af den gru, som overvældede mig i nærheden af dette forfærdelige menneske, der opfyldte alle en trofast og kærlig faders og alle en god borgers pligter, mens natten tilslørede hans misgerninger. Madelon, dette fromme, rene barn, hang ved ham med en grænseløs kærlighed. Det skar mig i hjertet, når jeg tænkte på, at når hævnen en gang ramte denne maskerede skurk, så måtte hun, der var bedraget ved Satans lumske list, bukke under for den skrækkeligste fortvivlelse. Allerede det lukkede munden på mig. Og det ville det have gjort, selv om jeg skulle have lidt en forbryders død. Skønt jeg havde hørt så meget af politiets udtalelser, så var dog Cardillacs misgerninger, bevæggrunden til dem, den måde, han udførte dem på, en gåde for mig; men forklaringen skulle ikke udeblive længe. En dag var Cardillac, der ellers til min rædsel viste det muntreste lune under sit arbejde og spøgte og lo, meget alvorlig og indadvendt. Pludselig kastede han de juveler, som han netop arbejdede på, til side, så at ædelstenene og perlerne fløj omkring, rejste sig heftigt og sagde: "Olivier, det kan ikke vedblive at gå således med os to, dette forhold er mig utåleligt! – Hvad der ikke lykkedes Desgrais' og hans håndlangeres største snedighed at opdage, det har tilfældet spillet dig i hænderne. Du har set mig ved det natlige arbejde, som min onde stjerne drev mig til, og mod hvilket ingen modstand er

mulig. – Det var også din onde stjerne, som bragte dig til at følge mig, som hildede dig i et uigennemtrængeligt slør, der gjorde dit fodtrin let, så du vandrede lydløst som det mindste dyr, så at jeg, der i den mørkeste nat ser klart som en tiger, jeg, der i hele gadens længde kan høre den mindste lyd, ja, en mygs summen, ikke lagde mærke til dig. Din onde stjerne har ført dig til mig som min kammerat. Som forholdet er nu, kan du ikke tænke på forræderi, og derfor skal du vide alt."

"Aldrig i evighed vil jeg være din kammerat, din hyklerske skurk!" – det ville jeg råbe; men den forfærdelse, der greb mig ved Cardillacs ord, snørede min strube til. I stedet for ord formåede jeg kun at udstøde en uforståelig lyd. Cardillac satte sig igen på sin arbejdsstol. Han tørrede sveden af sin pande, han syntes at være stærkt grebet af minderne fra fortiden og kun at fatte sig med besvær. Endelig begyndte han: "Vise mænd taler meget om de sælsomme indtryk, som frugtsommelige kvinder er modtagelige for, og om den vidunderlige indflydelse, som sådanne levende, men viljeløse indtryk udefra har på deres barn. Man har fortalt mig en mærkelig historie om min moder. Da hun var frugtsommelig med mig i den første måned, var hun sammen med andre kvinder tilskuerinde ved en glimrende hoffest, der blev givet i Trianon. Da faldt hendes blik på en kavaler i spansk dragt med en funklende juvelkæde om halsen, som hun slet ikke kunne vende øjnene bort fra. Hendes hele væsen var attrå efter de funklende ædelstene, der syntes hende en overjordisk skat. Den samme kavaler havde for flere år siden, da min moder endnu ikke var gift, efterstræbt hendes dyd, men var blevet vist tilbage med afsky. Min moder genkendte ham, men nu syntes hun, at han i de strålende diamanters glans var

blevet et væsen af højere art, indbegrebet af al skønhed. Kavaleren lagde mærke til min moders længselsfulde, ildfulde blikke. Han troede, at han nu var heldigere end fordum. Han forstod at nærme sig til hende, ja, at lokke hende bort fra hendes bekendte, hen til et ensomt sted. Der trykkede han hende varmt i sine arme; min moder greb efter den smukke kæde, men i samme øjeblik faldt han sammen og rev min moder med sig om på gulvet. Hvad enten det var, fordi han havde fået et slagtilfælde eller af anden grund, nok sagt: Han var død. Min moder anstrengte sig forgæves for at sno sig ud af dette ligs arme, der var stivnet i dødskampen. Den døde lå med hende på gulvet, mens hans brustne øjne, hvis synskraft var udslukket, var rettet på hende. Hendes skingrende skrig om hjælp nåede endelig nogle folk, der gik forbi langt borte, så de kom ilende og frelste hende ud af den skrækkelige elskers arme. Rædslen kastede min moder på et hårdt sygeleje. Man opgav både hende og mig; men hun kom sig, og forløsningen var heldigere, end man havde haft grund til at håbe. Men dette frygtelige øjebliks rædsler havde ramt mig. Min onde stjerne var stået op og havde udsendt denne gnist, der skulle tænde en af de sælsomste og mest ødelæggende lidenskaber i mig. Allerede i min tidligste barndom var strålende diamanter og guldstykker mere end alt andet for mig. Man antog det for en almindelig barnlig tilbøjelighed, men det viste sig at være noget andet; for som dreng stjal jeg guld og juveler, hvor jeg kunne få fat i dem. Som den mest øvede kender forstod jeg at skelne mellem uægte juveler og ægte. Kun ægte lokkede mig; uægte juveler og præget guld ænsede jeg slet ikke. Min medfødte begærlighed måtte vige for min faders grusomme tugtelser. Jeg

blev guldsmed, kun for at have at gøre med guld og ædelstene. Jeg arbejdede med lidenskab og blev snart den første mester i denne kunst. Nu begyndte en periode, i hvilken min medfødte drift, der så længe havde været kuet, arbejdede sig frem med vold og voksede i styrke, så at den opslugte alt andet. Så snart jeg var blevet færdig med et klenodie og havde afleveret det, blev jeg betaget af en uro, en trøstesløshed, der berøvede mig al sundhed og alt livsmod. – Som et spøgelse stod både dag og nat den person, jeg havde arbejdet for, for mine øjne smykket med mine ædelstene, og en stemme hviskede mig i øret: Det er jo dit – det er jo dit – tag det dog – hvad skal den døde med diamanter? – Da lagde jeg mig endelig efter tyveri. Jeg havde adgang til fornemme folks huse; jeg benyttede snart enhver lejlighed, ingen lås modstod min dygtighed, og snart var det smykke, som jeg havde lavet, atter i mine hænder. – Men nu fordrev selv dette ikke min uro. Jeg hørte alligevel den uhyggelige stemme. Den hånede mig og råbte: Ha, ha, det er en død, som bærer dine juveler! – Selv vidste jeg ikke, hvorledes det gik til, at jeg fattede et usigeligt had til dem, som jeg havde lavet smykker til. Ja, i mit inderste hjerte følte jeg en lyst til at myrde dem, som jeg selv bævede for. – På den tid købte jeg dette hus. Jeg blev enig med dets ejer, vi sad her i værelset og var glade over den forretning, vi havde sluttet, og drak en flaske vin. Det var blevet nat og jeg ville bryde op, men så sagde sælgeren: "Hør, mester René, før De går, må jeg gøre Dem bekendt med en hemmelighed i dette hus." Derpå åbnede han et skab i muren, skød bagvæggen til side, trådte ind i et lille værelse, bøjede sig ned og løftede en falddør op. Vi steg ned ad en stejl, smal trappe, kom til en snæver dør, som han åbnede, og

trådte ud i gården. Nu vandrede den gamle mand, som jeg havde købt ejendommen af, hen til muren, rørte ved et stykke jern, der stak lidt frem, og straks var der en del af muren, der drejede sig, så at et menneske mageligt kunne smutte igennem åbningen og komme ud på gaden. Du kan en gang se det kunststykke, som sandsynligvis nogle listige munke i det kloster, der i sin tid lå her, har ladet lave, for at kunne smutte hemmeligt ud og ind."

Det er et stykke træ, som kun er malet på ydersiden, og hvori der udenfor er sat en billedstøtte, der også kun er af træ, men ser ud, som om den var af sten, og både træet og billedstøtten drejer sig på skjulte hængsler. – Mørke tanker rejste sig i mig, da jeg så denne indretning; jeg var til mode, som om der var gjort forarbejde til gerninger, der endnu var en hemmelighed for mig selv. Jeg havde lige afleveret et kostbart smykke, der var bestemt for en opera-danserinde, til en herre ved hoffet. Mine dødskvaler udeblev ikke – spøgelset forfulgte mig alle vegne – Satan hviskede stadig i mit øre. – Jeg flyttede ind i huset. Badet i angstens sved væltede jeg mig søvnløs omkring på mit leje. I tankerne ser jeg dette menneske snige sig af sted til danserinden med mit smykke. Fuld af raseri springer jeg op, kaster min kappe om mig, går ned ad den hemmelige trappe og ud gennem muren til Nicaise-gaden. – Han kommer. Jeg styrter løs på ham. Han skriger, men jeg holder ham bagfra og støder ham min dolk i hjertet.

- Smykket er mit! – Da dette er sket, føler jeg en ro og tilfredshed i min sjæl, som jeg aldrig har følt før. Spøgelset var forsvundet, Satans stemme tav. Nu vidste jeg, hvad min onde stjerne ville; jeg måtte give efter for den eller gå til grunde. – Nu

forstår du hele min gøren og laden, Olivier – og du må ikke tro, at jeg, fordi jeg må gøre, hvad jeg ikke kan undlade, er helt fri for den følelse af medlidenhed og medynk, som ligger i menneskets natur. Du ved, hvor hårdt det falder mig at aflevere et smykke, at der er mange, hvis død jeg ikke ønsker, og som jeg derfor slet ikke arbejder for, ja, at jeg endog, når jeg ved, at spøgelset den næste dag kan manes bort med blod, af og til nøjes med et ordentligt næveslag, som slår den, der har mit klenodie, til jorden, så at jeg kan få det uden drab".

"Efter at have sagt alt dette, førte Cardillac mig ind i den hemmelige hvælving og forundte mig synet af sit juvelkabinet. Kongen har det ikke så rigt. Ved ethvert smykke var der hængt en lille seddel, på hvilken der stod nøjagtig skrevet, hvem det var lavet til, og hvornår det var taget tilbage ved tyveri, rov eller mord. – "På din bryllupsdag," sagde Cardillac højtideligt og med tonløs røst, "på din bryllupsdag, Olivier, skal du lægge din hånd på den korsfæstede Kristus' billede og sværge en hellig ed på, at du, så snart jeg er død, vil tilintetgøre alle disse rigdomme ved midler, som jeg skal indvie dig i. Jeg vil ikke, at noget som helst menneskeligt væsen, og mindst Madelon og du, kommer i besiddelse af den skat, der er købt med blod."

"Hildet i denne labyrint af forbrydelse, sønderrevet af kærlighed og afsky, af fryd og forfærdelse, lignede jeg en fordømt, som en skøn engel med et mildt smil giver tegn til, at han skal stige op ad, mens Satan holder ham fast med gloende kløer, så at den fromme engels kærlige smil, i hvilket al den høje Himmels salighed spejler sig, bliver til den bitreste af alle kvaler. – Jeg tænkte på flugt – ja, på selvmord – men Madelon! – I må dadle mig, ja, dadle mig, min værdige frøken, fordi jeg

var for svag til med magt at kue den lidenskab, der lænkede mig til forbrydelsen. Men bøder jeg ikke derfor med en skændselsfuld død? – En dag kom Cardillac ualmindelig munter hjem. Han kærtegnede Madelon, kastede de venligste blikke til mig, drak en flaske af den ædle vin, som ellers kun blev sat frem på højtidsdage, og sang og jublede. Madelon havde forladt os, og jeg ville gå ned i værkstedet. "Bliv siddende, min ven," udbrød Cardillac, "i dag skal du ikke arbejde mere. Lad os drikke et glas på den allerværdigste og fortræffeligste dames vel." Efter at jeg havde klinket med ham og tømt et fyldt glas, sagde han: "Sig mig, Olivier, hvordan synes du om dette vers:

Un amant qui craint les voleurs,
n'est point digne d'amour!"

"Han fortalte nu, hvad der var hændt i fru Maintenons sal mellem Dem og kongen, og tilføjede, at han altid havde æret Dem som intet andet menneskeligt væsen, og at selv om De, der var begavet med så høj en dyd, at den onde stjerne blegnede kraftløs for den, selv om I bar det skønneste smykke, han havde lavet, så kunne De dog aldrig vække et ondt spøgelse, aldrig vække mordtanker hos ham. "Hør, hvad jeg har besluttet, Olivier," sagde han. "For lang tid siden skulle jeg lave et halsbånd og et armbånd til hertuginde Henriette af Orleans og selv levere ædelstenene dertil. Arbejdet lykkedes mig som intet andet, men det skar mig i hjertet, når jeg tænkte på, at jeg skulle skille mig af med dette smykke, der var blevet mig dyrebart. Du ved, at prinsessen faldt for en snigmorders hånd. Jeg beholdt smykket og vil nu i den forfulgte bandes navn sende

det til frøken Scuderi som tegn på min ærefrygt og taknemmelighed – derved får ikke blot frøken Scuderi et talende tegn på sin triumf, men jeg håner endog Desgrais og hans svende, som de fortjener. – Du skal bringe smykket hen til hende."

Da Cardillac nævnede Deres navn, frøken, var det, som om sorte slør blev draget til side, og det skønne, lyse billede af min lykkelige barndom atter strålede i brogede, himmelske farver. Der kom en vidunderlig trøst i min sjæl, en stråle af håb, for hvilken de mørke ånder forsvandt. Cardillac så vist på mig og tolkede på sin måde det indtryk, hans ord havde gjort på mig.

"Det lader til, at du synes godt om min plan," sagde han. "Jeg kan tilstå, at en indre stemme, der er meget forskellig fra den, der forlanger blodofre som et grådigt rovdyr, har befalet mig, at jeg skal gøre dette. – Ofte bliver jeg så underlig til mode – jeg betages stærkt af en indre angst, af frygten for et eller andet forfærdeligt, som synes mig at komme fra en helt anden verden og bringer mig til at gyse. Så er jeg endog til mode, som om det, den onde stjerne har drevet mig til, skulle tynge på min udødelige sjæl, der slet ikke har andel i det. I en sådan stemning besluttede jeg, at jeg ville lave en smuk diamantkrone til den hellige jomfru i St. Eustache-kirken, men den ubegribelige angst overvældede mig, hver gang jeg ville tage fat på dette arbejde, og derfor undlod jeg det helt. Nu synes jeg, at jeg i ydmyghed bringer dyden og fromheden et offer og bønfalder om en gavnlig hjælp hos Gud, når jeg sender frøken Scuderi de skønneste juveler, som jeg nogen sinde har lavet."

"Cardillac, der var meget nøje indviet i hele Deres levevis, frøken, meddelte mig nu tiden og måden, på hvilken jeg skulle

aflevere disse smykker, som han lagde i et smukt skrin. Jeg var helt opfyldt af henrykkelse; for Himlen selv viste mig igennem den forbryderske Cardillac vejen til at redde mig ud af det helvede, i hvilket jeg smægtede som en forskudt synder. Det tænkte jeg. Ganske imod Cardillacs vilje ville jeg trænge ind til Dem; som Anne Brussons søn, som Deres plejebarn ville jeg kaste mig for Deres fødder og meddele Dem alt, alt! De ville blive rørt over den usigelige elendighed, der truede den stakkels, uskyldige Madelon, hvis hendes faders forbrydelser blev opdagede. De ville agte hemmeligheden, men Deres høje, skarpsindige ånd ville finde sikre midler til at gøre ende på Cardillacs ondskab uden at røbe den for hende. Spørg mig ikke, hvori disse midler skulle have bestået, jeg ved det ikke – men at De ville redde Madelon og mig, det var jeg lige så fast overbevist om, som jeg tror på den hellige jomfrus trøsterige hjælp. – De ved, frøken, at min hensigt den nat slog fejl. Men jeg tabte ikke håbet om, at jeg ville være heldigere en anden gang. Da mistede Cardillac pludselig al munterhed, han listede sig bedrøvet omkring, stirrede lige ud for sig, mumlede uforståelige ord, fægtede omkring med hænderne, som om han ville afværge noget ondt; han syntes plaget af onde tanker. Således havde han været en hel måned. Endelig satte han sig hen til arbejdsbordet, men sprang så utålmodigt op igen, så ud af vinduet og sagde alvorligt og mørkt: "Jeg ville alligevel ønske, at Henriette af Orleans havde gået med mit smykke." Disse ord opfyldte mig med forfærdelse. Nu vidste jeg, at hans forstyrrede ånd igen blev hjemsøgt af det afskyelige mordspøgelse, at Satans røst atter lød i hans øren. Jeg så Deres liv truet af dette skrækkelige menneske. Hvis Cardillac blot havde sit smykke igen, så var De

frelst. Faren voksede for hvert øjeblik. Det var den gang, jeg mødte Dem på Pont-Neuf, trængte mig frem til Deres karet og kastede den seddel til Dem, som bønfaldt Dem om straks at bringe smykket til Cardillac. De kom ikke! Min angst steg til fortvivlelse, da Cardillac næste dag ikke talte om andet end om det kostelige smykke, som han havde set for sig om natten. Jeg kunne kun fortolke det, som om det var Deres smykke, og jeg blev overbevist om, at han rugede over en eller anden mordplan, som han sikkert allerede havde foresat sig at udføre den næste nat. Jeg måtte redde Dem, selv om det skulle gælde Cardillacs liv. Så snart Cardillac som sædvanligt efter aftenbønnen havde lukket sig inde, klatrede jeg gennem et vindue ud i gården, smuttede gennem åbningen i muren og stillede mig i nærheden i den dybe skygge. Det varede ikke længe, så kom Cardillac ud og listede sig af sted gennem gaden. Jeg fulgte ham. Han gik hen imod St. Honoré-gaden, og jeg bævede. Pludselig var Cardillac forsvundet; jeg besluttede at stille mig ved Deres gadedør. Da kom der, ligesom den gang, da tilfældet gjorde mig til tilskuer ved Cardillacs overfald, en officer syngende og trallende forbi mig uden at få øje på mig; men i samme øjeblik sprang en sort skikkelse frem og styrtede løs på ham. Det var Cardillac! Dette mord vil jeg hindre! Med et højt skrig er jeg der henne i to, tre spring – det er ikke officeren, men Cardillac, der synker dødelig ramt og rallende til jorden. Officeren lader dolken falde, river kården ud af skeden og stiller sig kampfærdig op, idet han mener, at jeg er morderens kammerat, men iler hurtigt bort, da han opdager, al jeg kun undersøger liget uden at bryde mig om ham. – Cardillac levede endnu. Efter at jeg havde stukket den dolk til mig, som

officeren havde ladet falde, tog jeg Cardillac på skulderen og slæbte ham besværligt hjem og gennem den hemmelige gang ind i værkstedet. – Resten kender De. De ser, min værdige frøken, at min eneste forbrydelse består i, at jeg ikke røbede Madelons fader til domstolene og således gjorde ende på hans misgerninger. Jeg er fri for enhver blodig dåd – men ingen pinsler skal kunne afpresse mig hemmeligheden om Cardillacs misgerninger. Jeg vil ikke, at man skal trodse den evige magt, der tilslørede faderens græsselige gerning for den uskyldige datter, og at hun skal ødelægges ved at se hele fortidens, hele sin tilværelses elendighed. Jeg vil ikke, at den jordiske hævn skal rive faderens lig op af den jord, der nu dækker ham, og at bødlen skal brændemærke hans levninger med skændsel! – Nej, min sjæls elskede skal begræde mig som den uskyldigt faldne; tiden vil lindre hendes smerte. Men hendes sorg over, at hendes elskede fader har begået så djævelske gerninger ville være uovervindelig!"

Olivier tav. Men nu styrtede der pludselig en tårestrøm ud af hans øjne. Han kastede sig for frøken Scuderis fod og sagde med bønfaldende stemme: "De er overbevist om min uskyldighed – det er De sikkert – hav medynk med mig – sig, hvorledes det går med Madelon!"

Frøken Scuderi kaldte på La Martinière, og et øjeblik efter fløj Madelon om halsen på Olivier.

"Nu er alt godt, siden du er her – jeg vidste jo, at den ædelmodigste dame ville frelse dig!" Således råbte Madelon den ene gang efter den anden, og Olivier glemte sin skæbne og alt, hvad der truede ham; han var fri og salig. På den mest rørende måde klagede de begge over, hvad de havde lidt for hinandens

skyld, og omfavnede så hinanden på ny og græd af henrykkelse over, at de havde genfundet hinanden.

Hvis frøken Scuderi ikke allerede havde været overbevist om Oliviers uskyldighed, så måtte hun nu være kommet til at tro på den, da hun så de to, der i den inderligste kærligheds salighed glemte verden og deres elendighed og usigelige lidelser. "Nej," udbrød hun, "det er kun et rent hjerte, der formår således al glemme alt i en salig rus."

Morgenens lyse stråler brød gennem vinduerne. Desgrais bankede sagte på døren og mindede om, at det var på tide at skaffe Olivier Brusson bort, da det ikke kunne ske senere uden at vække opsigt. De elskende måtte skilles.

De dunkle anelser, af hvilke frøken Scuderi var blevet betaget, siden Brusson for første gang var trådt ind i hendes hus, var nu på en frygtelig måde blevet til virkelighed. Hun så sin elskede Annes søn uskyldigt hildet i snarer på en måde, så det næppe var tænkeligt at frelse ham fra en skændselsfuld død. Hun ærede ynglingens heltemod, at han hellere ville dø som tilsyneladende skyldig end røbe en hemmelighed, der måtte være dødbringende for hans Madelon. I hele mulighedens rige fandt hun ikke et middel til at befri den ulykkelige stakkel fra den grusomme domstol, og dog stod det fast i hendes sjæl, at hun ikke måtte sky noget offer for at afværge den himmelråbende uretfærdighed, som man var i begreb med at begå. Hun pinte sig med alle slags udkast og planer, der grænsede til det eventyrlige, og som hun forkastede lige så hurtigt, som hun fattede dem.

Mere og mere forsvandt ethvert glimt af håb, så at hun var lige ved at fortvivle. Men Madelons ubetingede, fromme,

barnlige tillid, den henrykkelse, hun omtalte sin elskede med, som hun, når han nu snart var frikendt for enhver brøde, skulle omfavne som hans hustru, fik frøken Scuderi til at fatte mod igen, i samme grad som hun blev rørt over det.

For nu endelig at gøre noget, skrev frøken Scuderi et langt brev til La Regnie, i hvilket hun sagde til ham, at Olivier Brusson på den troværdigste måde havde bevist hende sin fuldstændige uskyldighed i Cardillacs død, og at kun den heltemodige beslutning at tage en hemmelighed med sig i graven, en hemmelighed, som han ikke kunne røbe uden at ødelægge selve uskyldigheden og dyden, holdt ham tilbage fra at aflægge en tilståelse, som ville befri ham ikke blot for den forfærdelige mistanke om, at han havde myrdet Cardillac, men også for, at han hørte til den skrækkelige morderbande. Frøken Scuderi havde opbudt alt, hvad glødende iver og åndfuld veltalenhed formår, for at blødgøre La Regnies hårde hjerte. Efter få timers forløb svarede La Regnie, at det glædede ham hjerteligt, at Olivier Brusson havde retfærdiggjort sig helt hos sin høje, værdige velynderinde. Med hensyn til Oliviers heltemodige beslutning om at tage en hemmelighed, der vedrørte sagen, med sig i graven, så gjorde det ham ondt, at *la chambre ardente* ikke kunne ære den slags heltemod, men tværtimod måtte søge at undertrykke det ved de kraftigste midler. Efter tre dages forløb håbede han at være i besiddelse af den sælsomme hemmelighed, der sandsynligvis ville bringe vidundere frem for dagens lys.

Kun alt for godt vidste frøken Scuderi, hvad den frygtelige La Regnie mente med de midler, der skulle knuse Brussons

heltemod: Det var nu sikkert, at den ulykkelige ville blive udsat for torturens kvaler.

Frøken Scuderi kom i sin dødsangst endelig på den tanke, at det kunne være godt at henvende sig til en retskyndig mand, om det så kun var for at opnå en udsættelse. Pierre Arnaud d'Andilly var dengang den berømteste advokat i Paris. Hans retskaffenhed og dyd svarede ganske til hans store dygtighed og glimrende forstand. Til ham begav frøken Scuderi sig, og hun sagde alt, for så vidt som det var muligt uden at røbe noget af Brussons hemmelighed. Hun tænkte, at d'Andilly med iver ville tage sig af den uskyldige; men hendes håb blev skuffet på den bitreste måde. D'Andilly havde roligt hørt på det hele og svarede derpå smilende med Boileaus ord: "*Le vrai peut quelque fois n'etre pas vraisemblable* [Note 3)]." Han beviste for frøken Scuderi, at der var den mest påfaldende grund til mistanke imod Brusson, at La Regnies adfærd på ingen måde kunne kaldes grusom og overilet, men tværtimod var ganske lovlig, ja, at han slet ikke kunne handle anderledes uden at krænke en dommers pligt. Han, d'Andilly, troede slet ikke, at han selv ved det dygtigste forsvar kunne redde Brusson fra torturen; det kunne kun Brusson selv, enten ved en oprigtig tilståelse eller i det mindste ved en nøjagtig beretning om, hvorledes det var gået til ved Cardillacs mord; for derved kunne man så måske finde på nye udveje.

"Så kaster jeg mig for kongens fødder og bønfalder om nåde," sagde frøken Scuderi ganske ude af sig selv med tårekvalt røst.

"For Guds skyld, gør ikke det, min frøken," udbrød d'Andilly – "spar dette sidste hjælpemiddel, som, hvis det én gang skulle slå fejl, ville være tabt for Dem for stedse. Kongen benåder aldrig

en forbryder af den slags – så ville folkets bitreste bebrejdelser ramme ham. Det er muligt, at Brusson ved at afsløre sin hemmelighed eller på anden måde finder midler til at hæve den mistanke, der hviler på ham; så er det tid til at bønfalde kongen om nåde. Han vil da ikke spørge om, hvad der er bevist for retten; men han vil rådføre sig med sin indre overbevisning."

Frøken Scuderi måtte nødtvungen være enig med den mere erfarne d'Andilly. – Nedbøjet af sorg og grublende over, hvad hun dog i al verden skulle gøre for at frelse den ulykkelige Brusson, sad hun sent om aftenen på sit værelse, da La Martinière trådte ind og meldte grev Miossens, oberst ved kongens garde, der indtrængende ønskede at tale med frøkenen.

"Tilgiv, min frøken," sagde Miossens, idet han bukkede med militær anstand, "tilgiv, at jeg trænger ind til Dem i så sen og ubekvem en time. Vi soldater kan ikke andet, og jeg skal tilmed undskylde mig med to ord. – Det er Olivier Brusson, der fører mig til Dem."

Frøken Scuderi, der i høj grad var spændt på, hvad hun skulle erfare, udbrød: "Olivier Brusson? Det ulykkeligste af alle mennesker? – Hvad er der med ham?"

"Jeg tænkte jo nok," fortsatte Miossens med et smil, "at Deres protegés navn var tilstrækkeligt til at skaffe mig et velvilligt øre hos Dem. Hele verden er overbevist om Brussons brøde; jeg ved, at De nærer en anden mening, der rigtignok kun skal støtte sig til den anklagedes forsikringer, efter hvad man siger. Med mig forholder det sig anderledes. Ingen anden kan så godt som jeg være overbevist om Brussons uskyldighed i Cardillacs død."

"Tal – tal!" udbrød frøken Scuderi, idet hendes øjne strålede af henrykkelse.

"Det var mig selv," sagde Miossens med eftertryk, "det var mig selv, som dræbte den gamle guldsmed i St. Honoré-gaden i nærheden af Deres hus!"

"For alle helgeners skyld, var det Dem, Dem?" udbrød frøken Scuderi.

"Ja," fortsatte Miossens, "og jeg sværger, min frøken, at jeg er stolt af denne gerning. De må vide, at Cardillac var den mest ryggesløse og hyklerske skurk. Det var ham, der om natten røvede og myrdede på den lumskeste måde og længe undgik alle de snarer, som blev lagt for ham. Jeg ved ikke selv, hvorledes det gik til, at en indre mistanke mod den gamle kæltring rørte sig hos mig, da han, øjensynlig opfyldt af uro, bragte mig det smykke, jeg havde bestilt, da han nøje erkyndigede sig om, til hvem jeg havde bestemt det, og da han på en listig måde havde udspurgt min kammertjener om, hvornår jeg plejede at besøge en vis dame. – Det havde for længe siden været mig påfaldende, al de ulykkelige ofre for den afskyeligste rovbegærlighed alle havde det samme dødelige sår. Jeg var sikker på, at morderen var øvet i dette stød, som øjeblikkelig måtte dræbe, og at han gjorde regning på dette. Hvis det slog fejl, ville kampen være lige. Dette fik mig til at benytte en forsigtighedsregel, der er så simpel, at jeg ikke forstår, hvorfor ikke andre for længe siden er faldet på den og derved har reddet sig for denne truende fare. Jeg gik med et let brystharnisk. Cardillac angreb mig bagfra. Han tog fat i mig med kæmpekræfter; men hans sikre stød gled af imod jernet. I samme øjeblik rev jeg mig løs og stødte ham en dolk i brystet."

"Og De tav," sagde frøken Scuderi, "De meldte ikke til politiet, hvad der var sket!"

"Tillad mig at bemærke, frøken," vedblev Miossens, "at en sådan anmeldelse havde kunnet indvikle mig i den afskyeligste proces, selv om den ikke ligefrem havde ødelagt mig. Mon La Regnie, der overalt vejrer forbrydelser, havde troet mig, hvis jeg havde anklaget den retskafne Cardillac, dette mønster på fromhed og dyd, for et mordforsøg? – Mon ikke retfærdighedens sværd havde vendt sin spids imod mig selv?"

"Det var ikke muligt," udbrød frøken Scuderi, "Deres fødsel – Deres stand!"

"Ak," fortsatte Miossens, "tænk dog på marskallen af Luxembourg, som fik det indfald at lade Le Sage stille sit horoskop og derved blev mistænkt for giftmord og kom i Bastillen. Nej, ved St. Dionys, ikke en times frihed, ikke så meget som min øreflip giver jeg til pris for den rasende La Regnie, der gerne ville sætte os alle sin kniv på struben!"

"Men således bringer De jo den uskyldige Brusson på skafottet," afbrød frøken Scuderi ham.

"Undskyld, frøken," svarede Miossens, "kalder De den fordømte Cardillacs håndlanger for uskyldig? Han hjalp ham jo med hans misgerninger, han har jo hundrede gange fortjent døden. Nej, i sandhed! Han bløder med rette, og når jeg betroede Dem, min højt ærede frøken, sagens sande sammenhæng, så skete det under forudsætning af, at De uden at overlevere mig til *la chambre ardente* dog ville kunne benytte min hemmelighed til gavn for Deres protegé på en eller anden måde."

Frøken Scuderi, der var henrykt over at se sine ord om Brussons uskyldighed stadfæstet på så afgjort en måde, betænkte sig slet ikke på at røbe alt til greven, der jo allerede kendte Cardillacs forbrydelser, og at opfordre ham til at gå med hen til d'Andilly. Han skulle have alt at vide under tavshedens segl; han skulle så råde til, hvad der skulle gøres.

Efter at frøken Scuderi havde fortalt d'Andilly alt ganske nøjagtigt, udspurgte han dem endnu en gang om de allermest ubetydelige forhold; især spurgte han grev Miossens, om han også var fast overbevist om, at han var blevet overfaldet af Cardillac, og om han ville kunne genkende Olivier Brusson som den mand, der havde båret liget bort.

"Ikke blot ved jeg bestemt, at jeg genkendte guldsmeden i den måneklare nat, men hos La Regnie har jeg selv set den dolk, med hvilken Cardillac blev stødt ned," svarede Miossens; "det er min dolk, der udmærker sig ved et meget sirligt udført greb. Den unge mand stod kun et skridt fra mig; hans hat var faldet af, så jeg ganske tydeligt kunne skelne hans træk, og jeg vil ganske sikkert kunne genkende ham."

D'Andilly stirrede i tavshed nogle øjeblikke lige ud for sig; derpå sagde han: "Der kan slet ikke være tale om at rive Brusson ud af justitsens hænder ad sædvanlig vej. Han vil for Madelons skyld ikke angive Cardillac som morderen, og det er også rimeligt; for selv om det lykkedes ham at bevise det ved at røbe den hemmelige udgang og påvise den skat, der er røvet sammen, så vil han dog som medvider blive dømt til døden. Det samme forhold vil gøre sig gældende, hvis grev Miossens skulle anmelde begivenheden med guldsmeden således, som den virkelig fandt sted. Opsættelse er det eneste, som vi kan tænke

på. Grev Miossens begiver sig til Conciergeriet, får Olivier Brusson i tale og genkender ham som den mand, der skaffede Cardillacs lig bort; han iler til La Regnie og siger: "Jeg så et menneske blive stødt ned i St. Honoré-gaden; jeg stod lige i nærheden af liget, da en anden kom springende, bøjede sig ned imod det og, da han endnu sporede liv i det, tog det på skuldrene og gik bort med det. I Olivier Brusson genkender jeg dette menneske". Denne forklaring bevirker, at Brusson endnu en gang bliver forhørt og bliver stillet over for grev Miossens. Kort sagt, torturen udebliver, og man undersøger sagen videre. Derpå er det på tide at henvende sig til kongen selv. Det overlades til Deres skarpsindighed, frøken, at gøre dette på den behændigste måde. Efter min anskuelse ville det være fornuftigt at åbenbare hele sammenhængen for kongen. Brussons tilståelser bliver stadfæstet ved grev Miossens' forklaringer. Det samme sker måske ved hemmelige efterforskninger i Cardillacs hus. Alt dette kan ikke ske ved nogen retskendelse, men ved kongens afgørelse, der støtter sig til en indre følelse, som forkynder nåde i et tilfælde, hvor dommeren må straffe."

Grev Miossens gjorde nøjagtigt, hvad d'Andilly havde rådet til, og hvad denne havde forudset, skete virkelig.

Nu gjaldt det om at henvende sig til kongen, og dette var det vanskeligste punkt, da han nærede afsky mod Brusson, som han anså for den forfærdelige rovmorder, der i så lange tider havde udbredt rædsel og skræk over hele Paris, og når man blot ganske svagt mindede ham om den berygtede proces, kom han i den heftigste vrede. Fru Maintenon holdt fast ved sin grundsætning: Aldrig at tale med kongen om ubehagelige ting,

og afslog enhver indblanding, hvorfor Brussons skæbne var ganske i frøken Scuderis hånd. Efter mange overvejelser fattede hun en beslutning, som hun straks udførte. Hun klædte sig i en sort kjole af svært silketøj, smykkede sig med Cardillacs kostelige juveler, tog et langt sort slør på og viste sig således i fru Maintenons sal, da kongen var til stede. Den ærværdige frøkens ædle skikkelse i denne højtidelige dragt havde en majestæt, der måtte fremkalde dyb ærbødighed selv hos de løse fugle, der var vant til at øve deres letsindige og hensynsløse adfærd i forhallerne. Alle veg ærbødigt til side, og da hun nu trådte ind, rejste selv kongen sig ganske forundret og kom hende i møde. Da funklede de kostbare diamanter i halsbåndet og armbåndene, og han udbrød: "Ved Himlen, det er jo Cardillacs smykker!" og idet han derpå henvendte sig til fru Maintenon, tilføjede ban med et fint smil: "Se, fru marquise, hvor vor skønne brud sørger over sin brudgom!"

"Nådige herre", sagde frøken Scuderi, som om hun ville fortsætte spøgen, "det ville kun dårligt sømme sig for en sørgende brud at pynte sig strålende. Nej, jeg har frigjort mig for denne guldsmed og ville ikke mere tænke på ham, hvis jeg ikke ofte så det afskyelige billede: Hvorledes han myrdet bliver båret tæt forbi mig."

"Hvad behager?" sagde kongen. "Har I set den stakkels fyr?"

Frøken Scuderi fortalte nu i få ord, hvorledes tilfældet havde bragt hende til Cardillacs hus, netop da mordet blev opdaget – dog uden at omtale Brussons indblanding. Hun skildrede Madelons vanvittige smerte; hun fortalte om det dybe indtryk, som det skønne barn havde gjort på hende, den måde, på hvilken hun under folkets jubel havde revet den stakkels pige ud

af Desgrais' hænder. Med stigende og stigende liv skildrede hun nu scenerne med La Regnie – med Desgrais – med Olivier Brusson selv. Kongen, der blev henrevet af den ildfuldhed, som glødede i frøken Scuderis tale, opdagede ikke, at hun omtalte den afskyelige Brusson, der var ham modbydelig, han formåede ikke at indføre et ord og kunne kun af og til vise sin interesse ved et kort udbrud. Før han kunne gøre sig det klart, og mens han var ganske ude af sig selv over det uhørte, som han havde erfaret, og endnu næppe kunne ordne sine tanker, lå frøken Scuderi for hans fødder og bønfaldt om nåde for Olivier Brusson.

"Hvad gør De?" udbrød kongen, idet han rejste hende op med begge hænder og tvang hende til at sætte sig. "Hvad gør De, min frøken? – De overrasker mig på en sælsom vis – det er jo en forfærdelig historie – hvem indestår for, at Brussons eventyrlige fortælling er sand?"

"Det gør Miossens' forklaring," svarede frøken Scuderi, "undersøgelserne i Cardillacs hus – min indre overbevisning – ja, og Madelons dydige hjerte, som fandt den samme dyd hos den ulykkelige Brusson".

Kongen, der var i begreb med at svare noget, vendte sig om, da han hørte en larm ved døren. Louvois, der netop arbejdede i værelset ved siden af, så ind til ham med en bekymret mine. Kongen rejste sig og forlod værelset, idet han fulgte Louvois. Både frøken Scuderi og fru Maintenon anså denne afbrydelse for farlig; for når kongen var blevet overrasket én gang, så ville han sikkert vogte sig for at gå i fælden for anden gang. Men efter et par minutters forløb trådte kongen ind igen, gik hurtigt et par gange frem og tilbage i værelset, lagde hænderne på

ryggen, stillede sig hen foran frøken Scuderi og sagde, uden at se på hende, ganske dæmpet: "Jeg ville gerne se Deres Madelon!"

"Ak, min nådige herre", svarede frøken Scuderi, "hvilken lykke værdiger I ikke det stakkels, ulykkelige barn! – Ak, der behøves jo kun et vink, for at De kan se den unge pige for Deres fødder!"

Så hurtigt, hun formåede i de tunge klæder, trippede hun hen til døren og råbte ud, at kongen ville se Madelon Cardillac; så kom hun tilbage og græd og hulkede af henrykkelse. Frøken Scuderi havde anet, at kongen ville vise hende denne gunst, og derfor taget Madelon med. Hun ventede hos marquisens kammerfrue og havde et kort bønskrift med, som d'Andilly havde skrevet for hende. Et øjeblik efter lå hun målløs for kongens fødder. Angst – bestyrtelse, ærefrygt og undseelse – kærlighed og smerte fik blodet til at fare gennem den ulykkelige piges årer. Hendes kinder glødede – hendes øjne strålede af klare tåreperler, der af og til faldt fra de silkebløde øjenhår ned på det skønne liljebryst. Kongen syntes slået af det dejlige barns vidunderlige skønhed. Han løftede hende blidt op; så gjorde han en bevægelse, som om han ville kysse hendes hånd. Han slap hende igen og så med et tårevædet blik på det skønne barn, og dette blik vidnede om den dybeste rørelse.

Fru Maintenon hviskede til frøken Scuderi: "Den lille ligner jo frøken La Vallière på et hår, ikke sandt? – Kongen svælger i de sødeste minder. De har vundet Deres spil".

Hvor sagte end fru Maintenon sagde dette, så syntes kongen dog at have hørt det. Han rødmede; hans blik strejfede fru Maintenon. Han læste det bønskrift, som Madelon overrakte ham, og sagde derpå mildt og venligt: "Jeg vil gerne tro, at du, mit kære barn, er overbevist om din elskedes uskyldighed, men

lad os høre, hvad la chambre ardente siger til det." – Med en let håndbevægelse viste han den unge pige, som var ganske opløst i tårer, at hun skulle gå.

Frøken Scuderi opdagede til sin skræk, at mindet om La Vallière, så gavnligt det i begyndelsen havde syntes, havde forandret kongens stemning, så snart fru Maintenon havde nævnt dette navn. Måske følte kongen sig på en ubehagelig måde mindet om, at han stod i begreb med at ofre den strenge retfærdighed for skønheden. Eller måske gik det kongen som en drømmende, for hvem de skønne trylle-billeder, som han syntes at øjne, forsvinder, når man råber til ham. Måske så han ikke længere sin elskede La Vallière for sig, men tænkte kun på *Sœur Louise de la Misericorde* (La Vallieres klosternavn blandt karmeliternonnerne), som pinte ham med sin fromhed og bod. – Men der var intet andet at gøre end roligt at afvente kongens beslutning.

Grev Miossens' forklaring for domstolen var imidlertid blevet kendt, og det gik, som det plejer at gå, idet folket let drives fra den ene yderlighed til den anden. Den mand, som man først havde fordømt som den mest ryggesløse morder, og som man truede med at sønderrive, endnu før han besteg skafottet, blev nu beklaget som et uskyldigt offer for en barbarisk justits. Nu først tænkte naboerne på hans dydige levned, hans store kærlighed til Madelon, på den troskab og opofrende hengivenhed, som han havde vist mod den gamle guldsmed. – Hele hobe af folk viste sig ofte truende ved La Regnies palads og råbte: "Udlever Olivier Brusson, han er uskyldig!" – Ja, de kastede endog med sten imod vinduerne, så La Regnie blev

nødt til at søge beskyttelse mod den fortørnede pøbel hos politivagten.

Der gik flere dage, uden at frøken Scuderi hørte det mindste om Olivier Brussons proces. Hun begav sig ganske trøstesløs til fru Maintenon; men denne forsikrede, at kongen slet ikke talte om sagen, og at det ikke var tilrådeligt at minde ham om den. Da hun med et underligt smil spurgte om, hvorledes den lille La Vallière havde det, følte frøken Scuderi sig overbevist om, at den stolte kvinde i hjertet ærgrede sig over en sag, der kunne lokke en letfængelig konge over på et område, hvis trylleri hun ikke forstod sig på. Hun kunne derfor ikke håbe noget af fru Maintenon.

Endelig lykkedes det med d'Andillys hjælp at finde ud af, at kongen havde haft en lang, hemmelig samtale med grev Miossens. Fremdeles, at Bontems, kongens mest fortrolige kammertjener, havde været i Conciergeriet og talt med Brusson, at endelig den samme Bontems en nat havde været sammen med flere folk i Cardillacs hus og længe opholdt sig der. Claude Patru, som boede i det nederste stokværk, forsikrede, at der hele natten havde været larm oven over hans hoved, og Olivier havde sikkert været til stede; for han havde nøje genkendt hans stemme. Så meget var altså sikkert, at kongen selv lod sagens sande sammenhæng undersøge; men det var ubegribeligt, at sagen blev trukket således i langdrag. La Regnie opbød vist alt for at holde fast på det offer, som skulle rives fra ham. Dette kvalte hvert håb i spiren.

Der var næsten gået en måned. Da lod fru Maintenon frøken Scuderi sige, at kongen samme aften ønskede al se hende i hendes, fru Maintenons, sale.

Frøken Scuderis hjerte bankede; hun vidste, at Brussons sag nu ville blive afgjort. Hun sagde det til den stakkels Madelon, som bad inderligt til den hellige jomfru og til alle helgener, at de dog ville vække en overbevisning om Brussons uskyldighed hos kongen.

Og dog lod det til, at kongen havde glemt hele sagen, for han talte som ellers nådigt og muntert med fru Maintenon og frøken Scuderi, men omtalte ikke den stakkels Brusson med en stavelse. Endelig viste Bontems sig. Han nærmede sig til kongen og sagde nogle ord så sagte, at de to damer ikke forstod noget af det. – Frøken Scuderi bævede. Da rejste kongen sig, gik hen til hende og sagde med strålende blik: "Jeg ønsker Dem til lykke, frøken: Deres protegé, Olivier Brusson, er fri!"

Frøken Scuderi evnede ikke at sige et ord. Tårerne strømmede ud af hendes øjne, og hun ville kaste sig for kongens fødder; men han hindrede hende i det og sagde: "Nej, nej, frøken! De skulle være parlamentsadvokat og føre mine processer, for ved den hellige Dionys, ingen her på jorden kan modstå Deres veltalenhed. – Og dog," tilføjede han alvorligt, "den mand, som selve dyden beskytter, han må jo kunne være sikker for ethvert ondt anslag, for *la chambre ardente* og for alle domstole i verden."

Frøken Scuderi fandt nu ord, så hun kunne udtale den mest glødende tak. Kongen afbrød hende, idet han meddelte, at der ventede hende selv en endnu mere ildfuld tak i hendes hus end den, han kunne fordre af hende; for sandsynligvis omfavnede den lykkelige Olivier i dette øjeblik sin Madelon. "Bontems," vedblev kongen til sidst, "skal udbetale Dem tusind louisdorer; dem kan De i mit navn give den lille som udstyr. Lad hende

gifte sig med sin Brusson, der slet ikke fortjener en sådan lykke; men så skal de begge to bort fra Paris. Det er min vilje".

La Martinière kom frøken Scuderi i møde med raske trin, og efter hende Baptiste. De strålede begge af glæde, jublede begge to og råbte: "Han er her – han er fri – de kære unge mennesker er her begge to." Det salige par styrtede sig for frøken Scuderis fødder. "Å, jeg har jo vidst, at De, De alene ville redde min elskede," udbrød Madelon. – "Jeg troede jo så fast på Dem, min kære moder," udbrød Olivier, og kyssede den værdige dame på hånden og udgød tusind hede tårer. Så omfavnede de begge hinanden og forsikrede, at dette øjebliks overjordiske salighed vejede op mod alle fortidens utallige lidelser, og de svor på, at de ikke ville slippe hinanden før døden.

Et par dage efter blev de forbundet ved præstens velsignelse.

Selv om det ikke havde været kongens vilje, så kunne Brusson dog ikke være blevet i Paris, hvor alt mindede ham om den forfærdelige tid, da Cardillac begik sine misgerninger, og et eller andet tilfælde kunne røbe den skrækkelige hemmelighed, der nu dog kendtes af flere personer og for stedse kunne ødelægge hans fredelige liv. Straks efter brylluppet drog han og hans unge hustru til Genf ledsaget af frøken Scuderis velsignelser. Dér fik han et lykkeligt, sorgfrit liv, da han var rigt udstyret ved hjælp af den sum, som kongen havde skænket Madelon, begavet med en sjælden duelighed i sit håndværk og besad enhver borgerlig dyd. For ham blev det håb opfyldt, som havde skuffet hans fader til hans død.

Et år var gået efter Brussons afrejse, da der blev udstedt en bekendtgørelse, undertegnet af ærkebispen i Paris, Harloy de Ghauvalon, og af parlamentsadvokaten Pierre Arnaud d'Andilly.

Den indeholdt meddelelse om, at en angerfuld synder under skriftemålets segl havde testamenteret kirken en rig samling røvede juveler og smykker. Enhver, der til slutningen af året 1680, særlig ved morderisk overfald på offentlig vej, havde mistet et smykke, skulle henvende sig til d'Andilly og ville få dette igen, hvis det fandtes mellem de omtalte klenodier, og der ellers ikke kunne være nogen tvivl om, at fordringen var berettiget. Mange, der stod opførte på Cardillacs liste som ikke myrdede, men blot bedøvede med et slag, indfandt sig lidt efter lidt hos parlamentsadvokaten og fik til deres ikke ringe forbavselse det røvede smykke tilbage. Resten tilfaldt St. Eustache kirkens skatkammer.

Om "Frøken Scuderi"

Forfatter: E. T. A. Hoffmann (1776-1822).
Org.udgave: *Das Fräulein von Scuderi. Erzählung aus dem Zeitalter Ludwig des Vierzehnten*, i *Taschenbuch für das Jahr 1820. Der Liebe und Freundschaft gewidmet. Herausgegeben von Dr. St. Schütze. Frankfurt am Main 1819*.
Denne udgave baseret på: *Frøken Scuderi*, i samlingen *Fantastiske Noveller*, A. Christiansens Kunstforlag, København 1897.
Oversætter: Johannes Magnussen (1848-1906).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: J. H. Ramberg (1763-1840): *Scene aus der Erzählung: Die Fräuein von Scuderi, von T. Hoffmann*, efter kobberstik fra fortællingens førsteudgave i "*Taschenbuch für das Jahr 1820*".

ISBN 978-87-7979-820-5

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-043-8 (Ølstykke 2003).

© 2022 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1: **Un amant, etc:** En elsker, som frygter tyve, fortjener ikke kærlighed

Note 2: **Den arkitektoniske doktor Perrault:** Digteren Perrault havde opsyn med de kongelige bygninger i Paris

---

Note 3: **Le vrai peut, etc:** Det sande er undertiden ikke sandsynligt.